

**ПРЕДИЗВИКАЙ:
ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС!**

© Стоян Ставру и Васил Петров, *съставители*

© Стоян Кораков, *художник на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2016

ISBN 978-954-28-1995-0

§ 9. ИЗПЪЛНЕНИЕ ВЪРХУ ВЕЩИ В СЪПРУЖЕСКА ОБЩНОСТ

Д-Р СТОЯН СТАВРУ

Глава 44 (чл. 502–506) ГПК урежда специфични правила за принудителното изпълнение на личен дълг на единия съпруг, когато то е *насочено върху вещь (вещни права)*, притежавани в режим на съпругеска имуществена общност (СИО). В разпоредбите на чл. 502–505 ГПК са предвидени специални права в полза на съпруга недлъжник, явяващ се съпритежател при условията на бездялова и неделима съсобственост на вещь, върху която е насочено принудителното изпълнение на личния дълг на съпруга длъжник. В разпоредбата на чл. 506 ГПК е установена непотриво-поставимост спрямо взыскателя на правото на съпруга недлъжник да получи по-голям дял от вещта (чл. 506, изр. 1 ГПК), съответно се отнема възможността взыскателят да претендира за право на по-голям дял в полза на съпруга длъжник (чл. 506, изр. 2 ГПК). Става въпрос именно за право, за претенция (тези са изразите, използвани в чл. 506 ГПК) да се получи по-голям дял, а не за реално притежавани от съпрузите идеални части.

След приемането на СК от 2009 г. от законовия режим на СИО бяха изключени *влоговете*, открити на името на всеки от съпрузите през време на брака. Поради това в правната литература¹ беше изразено мнението, че след влизане в сила на СК от

---

¹ Вж. **Обретенова, М.** Изпълнение върху вещи в съпругеска общност – чл. 502–506 ГПК – В: **Пунев, Б., В. Гачев, Г. Хорозов, Д. Митева, Д. Танев, Е. Кръшкова, Е. Балева, К. Топалов, Кр. Влахов, М. Златарева, М. Обретенова, М. Бобатинов, Ст. Кюркчиев** Цит. съч., с. 1139. Вж. също **Петкова, Цв.** Право на по-голям дял от съпругеската имуществена общност поради принос. С., 2013, с. 111, където се препоръчва *de lege ferenda* отмяна на чл. 518 ГПК.

2009 г. разпоредбата на чл. 518 ГПК, уреждаща принудително изпълнение върху общ влог, е неприложима. Струва ми се обаче, че разпоредбата на чл. 518 ГПК има своето място в действащото ни законодателство и ще намира приложение, когато съпрузите със сключения между тях брачен договор са установили в имуществените си отношения режим на разширена съпругеска общност, в обхвата на която изрично са включили и откритите от тях по време на брака влогове. В този случай изпълнението върху влога в съпругеска общност ще се подчинява на правилата на чл. 518 ГПК: изпълнение за вземане срещу един от съпрузите ще може да се насочи и върху половината от паричен влог в съпругеска общност. Другата половина ще става личен влог на съпруга недлъжник. Прекратяването на СИО върху влога ще настъпва с налагането на запора, в който в съответствие с чл. 506 ГПК изрично следва да се посочва каква част от влога се обособява за целите на принудителното изпълнение. Въз основа на изрично препращане при изпълнението върху влог в режим на СИО съответно ще се прилагат разпоредбите на чл. 503 ГПК (задължението за уведомяване и възможностите за обжалване/оспорване на изпълнителните действия) и чл. 506 ГПК (непротивопоставимостта спрямо вискателя на правото на съпруга недлъжник да получи по-голям дял от влога поради своя принос).

1. НАСОЧВАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА СИО

Съгласно чл. 27, ал. 4 СК *изпълнението*, насочено от кредитор върху вещь в режим на съпругеска имуществена общност по реда на Глава 44 ГПК за личен дълг на единия от съпрузите, ***прекратява общността върху тази вещь.***² Следва да се посочи, че според

---

² Чрез правилото на чл. 27, ал. 4 СК се избягва необходимостта от „предварителен исков процес“ по прекратяване на СИО върху вещта, едва след което кредиторът може да насочи изпълнението на вземането си върху вещта или съответната идеална част от нея. Вж. **Сталев, Ст.** Изпълнение върху имот в съпругеска общност за личен дълг на един от съпрузите. // Социалистическо

самия текст на чл. 27, ал. 4 СК прекратяването на СИО настъпва именно с „изпълнението, насочено“ върху вещта (т. е. с осъществяването на изпълнението, което е било насочено към вещь в СИО), а не с „насочването на изпълнението“ (един сравнително начален момент в производството по принудително изпълнение).

В правната доктрина обаче са изразени различни становища относно момента на прекратяване на СИО в хипотезата на чл. 27, ал. 4 СК. Първият въпрос, който се поставя във връзка с посочената разпоредба, е в какво се изразява въпросното прекратяване на СИО? Възможни са поне два отговора на този въпрос:

i) прекратяването по чл. 27, ал. 4 СК се изразява в преминаване от режим на СИО към режим на обикновена съсобственост – при запазване на съсобствеността между съпрузите³ или

право, 1977, № 9, с. 45, където в сравнителноправен план са разгледани различните правни разрешения при изпълнение върху вещи в съпругеска общност:

i) отговорност и на съпруга недължник за личните задължения на съпруга-дължник, подобна на отговорността на трето лице, ипотекирало свой имот за обезпечаване на чужд дълг (изпълнението се насочва върху цялата вещь в съпругеска общност); ii) отговорност единствено на съпруга дължник, но тя се реализира след делба на имуществото между съпрузите и определяне на тази част от него, която е лична собственост на съпруга дължник (изпълнението се насочва само върху имуществото, паднало се в дял на съпруга дължник, както и върху цялото имущество, придобито в резултат от извършено от съпрузите престъпление); iii) отговорността единствено на съпруга дължник, която се реализира върху неговата част от съответната вещь (изпълнението се насочва само върху 1/2 идеална част от вещта в съпругеска общност, но само ако кредиторът не може да се удовлетвори от останалото лично имущество на съпруга дължник). Посочено е (с. 46) и разрешението, възприето в практиката на Върховния съд до реформата от 1976 г. (ДВ, бр. 89 от 1976 г., когато се приемат чл. 389а–389д ГПК (отм.)), която не допуска пряко принудително изпълнение върху вещь в СИО. Изпълнението върху такава вещь е възможно едва след уважаването на предявен от кредитора по реда на чл. 134 ЗЗД иск за прекратяване на СИО поради насочване на принудителното изпълнение към конкретната вещь. След това изпълнението протича при спазване на общия ред за изпълнение върху имот, притежаван при условията на обикновена съсобственост. След промените от 1976 г. извършването на такава „предварителна делба“ по съдебен ред вече не е необходимо.

³ За възприемането на този отговор за „преобръщане“, „превърщане“ на СИО в обикновена съсобственост вж. **Тодорова, В.** Прекратяване на съпругеската имуществена общност през време на брака. С., 1999, с. 87.

ii) прекратяването по чл. 27, ал. 4 СК се изразява в *прекратяване въобще на съсобствеността между съпрузите* – в резултат от придобиване на вещта в изключителна собственост на съпруга недлъжник (чл. 505 ГПК), в изключителна собственост на третото лице купувач по публичната продан (чл. 504, ал. 1 и при наличие на съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 540, ал. 2 ГПК) или в резултат от възникването на съсобственост между съпруга недлъжник и третото лице купувач по публичната продан (при липса на съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 504, ал. 2 ГПК).

В настоящото изложение като правилен се възприема вторият възможен отговор. Прекратяването на СИО като резултат от завършване на изпълнението върху вещта, *следва да се отграничава* обаче от необходимостта от **обособяване на идеална част**, която да бъде изнесена на публична продан, каквато необходимост възниква в случаите на изпълнение върху недвижим имот в СИО при липса на съгласие по чл. 504, ал. 2 ГПК от страна на съпруга недлъжник да се продаде цялата вещ. В тази хипотеза се поставят въпросите как и кога се обособява идеална част от имота, притежаван в бездялова СИО, за да стане тази идеална част обект на принудителното изпълнение на вземането на взискателя и за да се прехвърли тя с постановлението за възлагане в полза на купувача по публичната продан.

В правната доктрина е изразена тезата, според която във всички случаи (независимо от вида на вещта – движима или недвижим, както и независимо от наличието на съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 504, ал. 2 ГПК) още с насочването на принудителното изпълнение върху конкретната вещ в съпругеска общност по отношение на тази вещ възниква *относително правно състояние на дялова съсобственост по отношение на личните кредитори* на единия съпруг⁴. Между съпрузите вещта се при-

⁴ Вж. **Сталев, Ст.** Цит. съч., с. 46–47, където е прието, че „спрямо кредитора СИО се счита по силата на самия закон като съсобственост при равни дялове на съпрузите. ... Така създаденото относително правно състояние има полезно действие в две насоки: между съпрузите то не води до прекратяване на СИО, само защото единият има личен дълг, а спрямо кредиторите на един от съпрузите

тежава при условията на бездялова общност, но за взискателя е налице обикновена съсобственост. Струва ми се, че въвеждането на подобно двойствено положение не е необходимо във всички случаи на принудително изпълнение по Глава 44 ГПК. Необходимост⁵ от обособяване на идеална част, която да бъде изнесена на публична продан, възниква единствено при изпълнение върху недвижим имот в режим на СИО, когато липсва съгласие от страна на съпруга недлъжник имотът да бъде продаден изцяло от съдебния изпълнител.⁶ Единствено в тези случаи има смисъл да търсим теоретична конструкция, при която за целите на изпълнителното производство имотът да се притежава от съпрузите при условията на обикновена дялова съсобственост.

Този ефект, според мен, може да бъде постигнат чрез възприемането на конструкция, според която обявлението на публичната продан по чл. 487, ал. 1 ГПК за целите на изпълнителното производство обособява идеална част от имота, която се притежава само от съпруга длъжник и става обект на принудителното изпълнение. Това е моментът, в който съдебният изпълнител индивидуализира предмета на публичната продан. Именно от този момент за целите на изпълнителното производство

то открива възможността да бъдат удовлетворени от дела на съпруга длъжник в СИО“.

⁵ За тази необходимост от обособяването на идеалната част на съпруга длъжник вж. **Матеева, Е.** Семейно право на Република България. С., 2010, с. 151: при изпълнението върху недвижим имот в СИО „съпругеската имуществена общност досежно имота се прекратява и дяловете на съпрузите от него се оформят с извършването на описа на имота от съдебния изпълнител при спазването на разпоредбата на чл. 483 и сл. ГПК. Ако това не се приеме, няма как да се приложат разпоредбите на чл. 504, ал. 2 във вр. с чл. 500, ал. 1 ГПК, според които имотът се продава не изцяло, а само идеалната част, принадлежаща на съпруга длъжник. За да се оформи тази „идеална част“ на съпруга длъжник, налага се бездяловата и неделима съпругеска общност да се прекрати и да се трансформира в обикновена дялова съсобственост между съпрузите“.

⁶ При изпълнение върху движимите вещи (чл. 504, ал. 1 ГПК) и когато е налице съгласие от страна на съпруга недлъжник да се изнесе на публична продан целия недвижим имот в режим на СИО (чл. 504, ал. 2 ГПК) не е необходимо обособяване на идеални части от вещта, върху която се изпълнява.

е необходимо изнесената на публична продан идеална част да съществува като обособен обект на принудително изпълнение – за взыскателя, а следователно и за купувача по публичната продан. От този момент бездяловият характер на СИО върху имота няма да може да бъде противопоставен на взыскателя, а следователно и на купувача по публичната продан (чл. 496, ал. 2, изр. 2 ГПК).⁷ В продължение на същата идея на взыскателя и на купувача по публичната продан няма да може да бъде противопоставено и правото на съпруга недължник на по-голям дял от вещта поради принос (чл. 506, ал. 1 ГПК).

Като краен извод може да бъде посочено, че до **обособяване на идеална част за съпруга длъжник като обект на принудително изпълнение** ще се стига *единствено при принудително изпълнение върху недвижим имот в режим на СИО*, когато *съпругът недължник не е дал съгласие този имот да бъде изнесен на публична продан в своята цялост* (чл. 504, ал. 2 ГПК към чл. 500 ГПК). В този случай идеалната част от недвижимия имот се обособява само за целите на изпълнителното производство, за да може тази идеална част да бъде прехвърлена с публичната продан.⁸

Обособяването на идеалната част на съпруга длъжник *се извършва с обявлението на публичната продан по чл. 487, ал. 1 ГПК*, с което (в съответствие с чл. 506 ГПК) се посочва каква конкретна част от имота се изнася на публична продан за осребряване и удовлетворяване на вземането на взыскателя. Към този момент

---

⁷ Изразено е и становище, според което прекратяването на СИО по чл. 27, ал. 4 СК настъпва с описа на вещта като действие на съдебния изпълнител по нейното индивидуализиране. Вж. **Тодорова, В.** Цит. съч., с. 91: СИО се прекратява с „насочването на принудителното изпълнение към определена вещ“: „от този момент вещта вече се счита за съсобствена по отношение на кредитора взыскател по изпълнението. Този ефект на насочването е предпоставка за извършването на по-нататъшните действия по изпълнителното производство – публичната продан, при която става осребряването на вещта.“

⁸ Именно в това бихме могли да кажем, че се изразяват „материалноправните последици от един процесуален акт – принудително изпълнение върху вещ в СИО“. За използването на цитирания израз вж. **Тодорова, В.** Цит. съч., с. 80.

следва окончателно да е ясно дали съпругът недлъжник е дал писмено съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 504, ал. 2 ГПК (ако такова съгласие е дадено от съпруга недлъжник, няма смисъл СИО върху вещта да се прекратява преди проданта, нито пък да се обособява идеална част от имота в притежание на съпруга длъжник, тъй като цялата вещ ще бъде осребрена – за продажбата ѝ на публичната продан е без значение дали вещта се притежава при условията на бездялова СИО или на обикновена съсобственост). Обособяването на посочената в обявлението идеална част от имота има значение само в рамките на изпълнителното производство. От него може да се ползва единствено вискателят, а по силата на чл. 496, ал. 2, изр. 2 ГПК – и купувачът по публичната продан. В отношенията между съпрузите и трети за изпълнителното производство лица вещта продължава да се съпритежава в режим на СИО⁹ до настъпването на вещнопрехвърлителния ефект на постановлението за възлагане на имота. Едва тогава СИО върху вещта се прекратява по смисъла на чл. 27, ал. 4 СК.¹⁰

⁹ Действията по управление и разпореждане с вещта ще се подчиняват на режима по чл. 24 СК.

¹⁰ Вж. **Венедиков, П.** Въпроси на съпругеската имуществена общност. С., 2000, с. 85, където се посочва, че СИО се прекратява „със завършването на продажбата“. Вж. също **Солаков, Б.** Съпругеската имуществена общност след изменението и допълнението на ГПК и СК. // Социалистическо право, 1977, № 7, с. 51, **Петкова, Цв.** Цит. съч., с. 108, както и изрично само за движимите вещи – **Константинов, Д.** Отношения между съпрузите. С. 1988, с. 54. За тезата, според която прекратяването на СИО върху недвижимите вещи предшества проданта и настъпва с насочването на принудителното изпълнение върху вещта, вж. **Ненова, Л.** Семейно право на Република България. С., 1994, с. 212 (не е конкретизирано обаче какво точно се разбира под „насочване на изпълнение-то“). По отношение на движимата вещ, проф. Ненова възприема друго разрешение, според което СИО се прекратява едва с „купуването ѝ“. Тезата за различните моменти на настъпване на прекратяването на СИО върху движимите (с продажбата) и върху недвижимите вещи (с описа) се възприема и от **Матеева, Е.** Семейно право на Република България. С., 2010, с. 151. За настояването на един и същ момент на прекратяване на СИО при движимите и недвижимите вещи вж. **Тодорова, В.** Цит. съч., с. 89, където се посочва, че „и при движимата вещ е необходимо предварително обособяване на дела на длъжника като обект на принудително изпълнение“.

СИО върху вещта ще се прекратява по смисъла на чл. 27, ал. 4 СК едва с продажбата на движимите вещи, съответно – с влизането в сила на постановлението за възлагане на недвижिमия имот. Настъпващото преди това (само при изпълнението върху недвижим имот при липса на съгласие по чл. 504, ал. 2 ГПК) – към момента на обявлението на публичната продан по чл. 487, ал. 1 ГПК, обособяване на идеална част от имота за съпруга длъжник е акт по определяне на обекта на изпълнението, който акт сам по себе си не прекратява СИО върху вещта. То има за цел да направи възможно изпълнението в случаите, когато липсва съгласие от страна на съпруга недлъжник на публична продан да бъде изнесен целия недвижим имот (чл. 504, ал. 2 ГПК).

2. ЦЕЛИ НА СПЕЦИАЛНАТА УРЕДБА ПО ГЛАВА 44 ГПК

Особеният режим за изпълнение по Глава 44 ГПК поставя редица въпроси, отговорите на които зависят до голяма степен от това какви са били целите на законодателя при възприемането на специфичните правила за изпълнение върху вещи в съпругеска общност. Могат да бъдат посочени *две основни цели*, които стоят зад възприетите от законодателя правила, съдържащи се в Глава 44 ГПК.

Целта на специалната уредба на Глава 44 ГПК, на първо място, е *да се осигурят различни законови възможности за запаз-*

У **Ненова, Л.** Семейно право. Нова редакция проф. д-р Методи Марков. Книга първа. С., 2009, с. 337 се приема, че прекратяването на СИО върху недвижимия имот става чрез действията на съдебния изпълнител по насочване на изпълнението, но е под условие – „публичната продан на имота да бъде приключена. Ако не се яват купувачи, общността следва да се счита за непрекъратена“. Такова условие обаче трудно би могло да бъде открито нито в СК, нито в ГПК. Още повече това условие на практика отлага момента на прекратяване до завършването на изпълнението. Ако изхождаме от идеята за условното прекратяване, СИО следва да се счита за „непрекъратена“ и при необявяване на купувач по публичната продан. Условието е по-скоро влизане в сила на постановление за възлагане на идеалната част от имота. В този смисъл следва да се чете и чл. 27, ал. 4 СК: „Изпълнението (неговото осъществяване, приключване с осребряването на вещта – *бел. моя – С.С.*) ... прекратява общността върху тази вещ“.

ване на имота в рамките на семейството¹¹, когато спрямо този имот се прилага специфичният режим на СИО. Тази цел може да бъде постигната или като се избегне принудителното изпълнение върху имота (чл. 502 ГПК), или като от съпругеска имуществена общност той стане изключителна¹² собственост само на единия от съпрузите – на съпруга недлъжник (чл. 505 ГПК). Във втория случай, макар и като изключителна собственост на единия от съпрузите, вещта ще може да остане в семейството и да бъде използвана за задоволяване на неговите нужди, включително за задоволяване на нуждите на децата на съпрузите. Тази първа цел е основната цел на специалната уредба, съдържаща се в Глава 44. Специалната уредба на Глава 44 ГПК се явява част от особена-та защита, която дава режимът на СИО, когато той е избран от съпрузите или е приложим за имуществените отношения между тях. Поради това прекратяването на режима на СИО върху вещта през време на изпълнението върху нея ще води автоматично до отпадане и на приложението на правилата по чл. 502–504 ГПК. В такъв случай изпълнителното производство трябва да продължи по правилата на проданта на съсобствен имот (чл. 500 ГПК).

На второ място, целта на специалната уредба е, ако запазването на имота в семейството не е постижимо или не е желано от съпруга недлъжник, *да се даде възможност за придобиване на вещта в изключителна собственост от купувача* по публичната продан (чл. 504 ГПК).¹³ Тази цел е вторична и е свързана с ефективността на принудителното изпълнение. Съсобствеността

¹¹ В този смисъл вж. **Сталев, Ст.** Цит. съч., с. 47, както и **Тодорова, В.** Цит. съч., с. 98.

¹² Упражняването на правата на съпруга недлъжник по чл. 505 ГПК води до придобиване на вещта в изключителна собственост на съпруга недлъжник, независимо от това какви средства са използвани за заплащането на цената от съпруга-недлъжник (той може да плати и със семейни средства). Вж. **Венедиков, П.** Въпроси на съпругеската имуществена общност. С., 2000, с. 85–86.

¹³ Избягването на съсобствеността между съпруга недлъжник и купувача по публичната продан е посочена като цел на специалната уредба на Глава 44 ГПК у **Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова.** Българско гражданско процесуално право. 9 изд. С., 2012, с. 1076.

(още повече – между купувача по публичната продан и съпруга на длъжника) по правило е нежелано и конфликтно състояние, което в повечето случаи се разглежда като временно търпимо и подлежащо на ликвидиране във всеки момент чрез предявяването на иск за делба. Обявяването на продан на цялата вещ, а не само на идеална част от нея, увеличава атрактивността на вещта, а оттам и вероятността тя да бъде продадена за по-висока тръжна цена. В тази втора цел на специалната уредба на Глава 44 ГПК може да се открие интересът на вискателя да осребри по-лесно и по-бързо имуществото на своя длъжник, за да удовлетвори вземанията си. Тя се постигна напълно при движимите вещи (чл. 504, ал. 1 ГПК), а при недвижимите имоти – е необходимо писменото съгласие на съпруга недлъжник (чл. 504, ал. 2 ГПК). При недвижимите вещи обаче вискателят се ползва от режима на изпълнение върху вещ в съпругеска общност, тъй като в принудителното изпълнение участва и съпругът недлъжник, за който се предполага, че има интерес да изкупи вещта (да я запази за семейството), а това за вискателя означава – осребряване на вещта. Тази полза за вискателя обаче не е основната цел на правилата по Глава 44 и не следва да се разглежда като водеща. Тя е по-скоро един благоприятен за вискателя резултат, следствие от участието на съпруга недлъжник в изпълнителното производство. Този ползващ вискателя резултат от участието на съпруга недлъжник не би могъл да се използва като аргумент за възприемането на определени тълкувателни изводи, както ще видим по-долу е имало опит¹⁴ да се направи по отношение на правните последици от предявяването на иска по чл. 135 ЗЗД спрямо увреждаща кредитора сделка на разпореждане с вещ в съпругеска общност, извършена от двамата съпрузи преди започване на принудителното изпълнение.

Постигането на главната (първа) цел на специалната уредба на изпълнението върху вещи в съпругеска общност обяснява множеството допълнителни права, предвидени в Глава 44 в полза на съпруга недлъжник в сравнение с изключително краткия

¹⁴ Вж. Особеното мнение по т. 1 на Тълкувателно решение № 5 от 29.12.2014 г. на ВКС по т. д. № 5/2013 г., ОСГТК.

чл. 500 ГПК, уреждащ проданта на съсобствен имот. При последната съсобственикът-недължник не разполага с никакви специални права: съдебният изпълнител няма задължение да го уведоми за насочването на изпълнението към съсобствения имот (той е длъжен сам да следи за интересите си), каквото е предвидено от чл. 503, ал. 1 ГПК в случаите на изпълнение върху вещ в режим на съпружеска имуществена общност; съсобственикът-недължник не може да посочва алтернативно друго имущество на длъжника, към което да се насочи изпълнението; той не притежава възможност да осуети проданта, нито пък има право на предимство при възлагането.

С оглед на това кой интерес е бил определящ при възприемането на различните законови текстове на Глава 44 ГПК можем да обособим *разпоредби*, предвидени специално в полза на съпруга недължник, и *разпоредби*, предвидени специално в полза на вискателя. Предвидените в Глава 44 ГПК възможности *в полза на съпруга недължник* са насочени към:

- *предотвратяване на изпълнението върху вещ в съпружеска общност*: чрез насочване на изпълнението към друга вещ (чл. 502 ГПК) или чрез обжалване/оспорване на действията на съдебния изпълнител по изпълнението върху вещта в съпружеска общност (чл. 503 ГПК). По силата на чл. 503, ал. 3 ГПК съпругът недължник може да спре изпълнението и при условията на чл. 454 ГПК – ако до деня, предхождащ деня на проданта, внесе 30 на сто от вземанията по предявените срещу съпруга длъжник изпълнителни листове и се задължи писмено да внася на съдебния изпълнител всеки месец по 10 на сто от тях¹⁵;

¹⁵ **Сталев, Ст.** Цит. съч., с. 48. Съпругът недължник не може да иска разсрочване на своето задължение да заплати половината от продажната цена, когато е упражнил правата си по чл. 505, ал. 1 и ал. 2 ГПК (процесуалноправни възможности за изкупуване на идеалната част на съпруга длъжник). Ако обаче съпругът недължник не изпълни задълженията по разсроченото изплащане на дълга, той не губи правата си по чл. 505 ГПК.

– *предотвратяване на възникването на съсобственост между съпруга недлъжник и купувача по публичната продажба*: чрез продажбата на цялата вещ, за което – когато тази вещ е недвижима, е необходимо писменото съгласие на съпруга недлъжник (чл. 504 ГПК), или чрез придобиване на имота изцяло от съпруга недлъжник, посредством упражняването на предвидените в негова полза възможности за осуетяване на проданта и за предимство при възлагането (чл. 505 ГПК).

Единствената специална разпоредба, предвидена **в полза на вискателя**, е тази, която урежда *размера на идеалната част, която ще бъде прехвърлена в полза на купувача* по публичната продажба (чл. 506 ГПК). Именно обстоятелството, че чл. 506 ГПК защитава интересите на вискателя, предопределя и отговорите на редица въпроси, свързани с възможността съпрузите да уговорят помежду си (например в брачния договор) друго съотношение на притежаваните от тях идеални части при прекратяване на СИО с оглед по-големия принос на единия от тях.

3. ПРАВНО ПОЛОЖЕНИЕ НА СЪПУГА НЕДЪЛЖНИК В ПРОИЗВОДСТВОТО ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ ВЪРХУ ВЕЩИ В СЪПРУЖЕСКА ОБЩНОСТ

Правното положение на съпруга недлъжник в производството по изпълнение върху вещ в съпругеска общност е двояко¹⁶. От една страна, той е **процесуален субституент (застъпник) за длъжника** по изпълнителното производство. В негова полза са признати права на процесуален субституент под формата на процесуално застъпничество, като от свое име той може да упражнява процесуалните права на съпруга длъжник по оспорване на вземането (чл. 503, ал. 3, пр. 1 ГПК). По този начин брачни не само интересите на длъжника по изпълнението, но и собствения си правен интерес.

---

¹⁶ Вж. Р. № 19 от 10.08.2015 г. на ВКС по гр.д. № 1812/2014 г., IV г.о.

От друга страна, съпругът недлъжник има и качеството на *страна в изпълнителния процес със самостоятелни права*. При упражняването на някои от предоставените му в Глава 44 ГПК права съпругът недлъжник не действа като процесуален субституент и не е¹⁷ трето за изпълнителното производство лице по смисъла на чл. 435, ал. 4 ГПК¹⁸. Той обаче е трето лице за заповедното производство, по което е била издадена заповедта за изпълнение, послужила за образуване на изпълнителното производство. Поради това той не разполага с възражението по чл. 423 ГПК – то принадлежи само на длъжника по заповедта за изпълнение, но не и на трети на заповедното производство лица.¹⁹

В изпълнителното производство съпругът недлъжник може на лично основание:

- да поиска изпълнението да бъде насочено върху друго имущество на съпруга длъжник, което не е СИО. В този случай, ако посоченото имущество е налице и вземането може да се удовлетвори от него, след извършването на описа изпълнението по отношение на вещта в съпругеска общност се спира и може да продължи, ако след осребряване на посоченото алтернативно имущество вземането или част от него остане неудовлетворена (чл. 502, ал. 1 ГПК);

¹⁷ С едно важно изключение, което се отбелязва в съдебната практика и което ще бъде разгледано по-долу.

¹⁸ В този смисъл вж. също Р. № 524 от 10.06.2010 г. на ВКС по гр.д. № 595/2010 г., IV г.о., където е посочено, че правните възможности на съпруга недлъжник са идентични с правата на длъжника в изпълнителното производство, поради което „съпругът недлъжник има качеството на страна със самостоятелни права в процеса на съдебното изпълнение върху паричен влог, представляващ СИО, а не е трето лице по чл. 435, ал. 4 ГПК.“

¹⁹ Вж. Опр. № 944 от 23.10.2012 г. на ВКС по ч.т.д. № 802/2012 г., II т.о.: „Обстоятелството, че започналото реално изпълнение въз основа на влязлата в сила заповед за изпълнение засяга и правата на съпругата неособственик не ѝ придава качеството на надлежна страна в производството по чл. 423 ГПК. В този случай жалбоподателката може да осъществи защитата на правата си по реда на чл. 503, ал. 3 ГПК срещу принудителното изпълнение, насочено върху вещи в съпругеска общност, но като трето, неучастващо в заповедното производство лице тя не е процесуално легитимирана да оспорва заповедта за изпълнение, респ. да подава възражение по реда на чл. 423 ГПК“.

- *да поиска съвместно със съпруга длъжник изпълнението да бъде насочено върху друга вещь в съпругеска общност.* В този случай, ако съдебният изпълнител прецени, че предложеният от съпрузите начин на изпълнение е в състояние да удовлетвори вискателя, изпълнението се насочва върху посочената от съпрузите друга вещь, притежавана от тях в режим на СИО (чл. 502, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 443 ГПК);
- *да осуети проданта,* като внесе по сметка на съдебния изпълнител равностойността на дела на съпруга длъжник от общата вещь, изчислен като 1/2 от определената в изпълнителния процес цена на вещта (чл. 505, ал. 1 ГПК);
- *да участва в наддаването при публичната продан на вещта* (чл. 503, ал. 4 ГПК), включително да купи вещта, след като наддава и плати предложената от него най-високата цена (чл. 492, ал. 1, изр. 3 ГПК), или като при съставянето на протокола по чл. 492, ал. 1 ГПК направи искане да купи имота по най-високата предложена от друг наддавач тръжна цена (чл. 505, ал. 2 ГПК).

В последните два случая – чл. 503, ал. 4 ГПК във връзка с чл. 492, ал. 1, изр. 3 ГПК и чл. 505, ал. 1 и ал. 2 ГПК, вещта се възлага на съпруга недлъжник с произтичащите за всеки купувач от публична продан правни последици – той се счита за собственик от датата на влизане в сила на постановлението за възлагане. Спрямо съпруга недлъжник намира приложение и разпоредбата на чл. 490, ал. 1 ГПК, посочваща лицата, които нямат право да участват в наддаването: длъжникът, неговият законен представител, длъжностните лица от канцеларията на районния съд, служителите на съдебния изпълнител, както и лицата, които не могат да бъдат купувачи на вещта, съгласно в чл. 185 ЗЗД. Ако съпругът недлъжник попада в някоя от посочените в чл. 490, ал. 1 ГПК категории лица, действителността на продажбата (публичната продан) може да бъде оспорвана на основание чл. 496, ал. 3 ГПК.

Съществува хипотеза, в която на съпруга недлъжник следва да бъде признато и качеството на *трето лице* по смисъла на чл. 440, ал. 1 ГПК и чл. 435, ал. 4 ГПК. Става въпрос за случаите, когато съпругът недлъжник *претендира за настъпила пълна или частична трансформация на лично имущество*, в резултат на която въпреки приложимия режим на СИО придобитата през време на брака вещ (върху която е насочено изпълнението) въобще или отчасти не е съпругеска общност. Ето какво посочва ВКС в свое решение по подобен случай:

„Съдебният изпълнител има задължението да установи дали вещта на длъжника е съпругеска имуществена общност (чл. 503, ал. 1 ГПК). Проверката се извършва чрез справка в регистъра по чл. 19 СК от 2009 г. При липса на отбелязване за избран режим на имуществени отношения, съдебният изпълнител възприема законовия на съпругеска имуществена общност (чл. 18, ал. 2 СК от 2009 г). Това е така, защото, когато установи, че имотът е придобит по време на брака, съответно движимата вещ се намира във владение на длъжника, той е длъжен да приложи презумпцията на чл. 21, ал. 3 СК от 2009 г. От друга страна, съдебният изпълнител не разполага с компетентност да установява произхода на средствата, с които вещта е придобита по време на брака и въпросът за това не попада в забраните на чл. 506 ГПК. Следователно на съпруга недлъжник, който заявява лични права върху вещта, третирана в изпълнението изцяло като обект на съпругеска имуществена общност, следва да се признае правото на иск по чл. 440 ГПК, респ. правото на жалба по чл. 435, ал. 4 ГПК.“²⁰

При настъпила трансформация съпругът недлъжник може да *предяви отрицателния установителен иск по чл. 440, ал. 1 ГПК*, с който да установи, че имуществото, върху което е насочено изпълнението за парично вземане, не принадлежи на длъжника: „Съгласно чл. 440 ГПК, всяко трето лице, чието право е засегнато от изпълнението, може да предяви иск, за да установи, че имуществото, върху което е насочено изпълнението на парично прите-

²⁰ Вж. Р. № 42 от 27.02.2014 г. на ВКС по гр.д. № 6994/ 2013 г., I г.о.

зание, не принадлежи на длъжника. Отрицателният установителен иск законодателят предвижда като способ за защита срещу материалноправна незаконосъобразност при индивидуално принудително изпълнение на парични притезания. Незаконосъобразността е проява на нарушения принцип, че принудителното изпълнение на паричното притезание трябва да бъде осъществявано само върху имуществото на длъжника в изпълнението (чл. 442 ГПК). ... Отрицателният установителен иск в чл. 440 ГПК цели да изключи със сила на присъдено нещо титулярството на длъжника като собственик на вещта, върху която е насочено принудителното изпълнение и да осъществи основание за прекратяване на изпълнителния способ (чл. 433, ал. 1, т. 7 ГПК). ... При тези особености на иска по чл. 440 ГПК Върховният касационен съд намира, че с този иск разполага и съпругът недлъжник, когато изпълнението на парично притезание се провежда по реда на Глава 44 ГПК, а вещта е лична или отчасти лична собственост.²¹

Съпругът недлъжник обаче разполага и с възможността да подаде жалба по чл. 435, ал. 4 ГПК: „Жалбата в чл. 435, ал. 4 ГПК цели да установи със сила на присъдено нещо незаконосъобразността на действията на съдебния изпълнител, който е пристъпил към осребряване на чужда вещ. Титулярството на длъжника като действителен собственик към датата на запора, респективно възбраната рефлектира върху изхода на производството за обжалване на действията на съдебния изпълнител пред съд (Глава 39, Раздел I ГПК). Титулярство е възможен предмет на доказване (аргумент от чл. 435, ал. 4, изр. посл. ГПК), но не и предмет на делото.“²²

²¹ Вж. Р. № 42 от 27.02.2014 г. на ВКС по гр.д. № 6994/2013 г., I г.о.

²² Пак там. Тезата, че съпругът недлъжник е трето за изпълнителното производство лице се аргументира в Р. № 42 от 27.02.2014 г. на ВКС по гр.д. № 6994/2013 г., I г.о., с два допълнителни аргумента: „Първо, съпругът недлъжник е трето за изпълнението лице. Аргумент в подкрепа, а не за обратното, следва от приравняването му в някои права, които има съпругът длъжник (чл. 503 ГПК). Съпругът недлъжник е трето за процеса лице, което притежава повече възможности от другите трети лица (аргумент и от чл. 505 ГПК). Второ, провеждането на изпълнение по реда на Глава 44 ГПК върху вещ, която принадлежи из-

Интерес представлява правното положение на съпруга недлъжник и в някои специфични хипотези, когато той притежава (съвместява) и други процесуални качества в рамките на производството по принудително изпълнение. Когато съпругът недлъжник е **взискател** по изпълнителното производство, той *не може да се ползва от специфичните права* (изброени по-горе), предоставени му по Глава 44 при изпълнение върху вещ в съпругеска общност. В този случай той не може да се ползва и от правата, предоставени от чл. 435, ал. 4 ГПК на трети за изпълнителното производство лица: „Когато единият съпруг е кредитор, а другият негов дължник, първият е взискател и е недопустимо да бъде приет в изпълнителното производство като трето лице по чл. 435, ал. 4 ГПК, нито с правата по чл. 503–505 ГПК. Той не е надлежна страна да осуетява проданта и да се ползва с предимство при възлагане с цел придобиване дела на съпруга дължник от общата вещ по реда на чл. 505, ал. 1 и ал. 2 ГПК. Съпругът кредитор, като всеки един взискател, но на общо основание, може да участва като наддавач в публичната продан, но не и да се ползва от специалните правила, уредени в интерес на съпруга недлъжник.“²³ В изпълнителния процес, насочен срещу вещ в съпругеска общност за изпълнение на личен дълг на единия от съпрузите, процесуалното качество „взискател“ надделява и изключва останалите възможни процесуални роли – „съпруг недлъжник“ и „трето за изпълнителния процес лице“. Видно от текста на цитираното съдебно решение изключено е приложението на „правата по чл. 503–505 ГПК“ (разпоредбите, предвидени в полза на съпруга недлъжник), но не и приложението на правилото на чл. 506 ГПК (разпоредба, предвидена в полза на взискателя). Взискателят, явяващ се и съпритежател в условията на СИО на вещта,

---

цяло или отчасти на съпруга недлъжник, е обективно годно да засегне неговите права: при движимите вещи, включително и от възможността от осъществяване на деривативно основание (чл. 482 ГПК); при недвижимите вещи – от възможността за въвод на купувача до установяване на действителните права в бъдещ исков процес. Абсурдно е да се очаква, че съпругът недлъжник ще осуети принудителното осребряване на вещта чрез изкупуване и на личния свой дял.“

²³ Вж. Р. № 19 от 10.08.2015 г. на ВКС по гр.д. № 1812/2014 г., IV г.о.

върху която е насочил принудителното изпълнение, е адресат на чл. 506 ГПК именно в качеството си на взыскател, а не в качеството си на съпруг недлъжник. Поради това приложимо в случая ще е само второто изречение на чл. 506 ГПК, според което взыскателят не може да претендира, че поради по-голям принос делът на съпруга длъжник е по-голям. Съгласно първото изречение на чл. 506 ГПК в случаите по чл. 504 ГПК и чл. 505 ГПК съпругът недлъжник не може да противопоставя на взыскателя, че поради приноса си в придобиване на вещта има право на по-голям дял, отколкото съпруга длъжник. Взыскателят не може да противопоставя сам на себе си, че притежава по-голям дял от вещта, освен ако това не е установено със съдебно решение или с клауза в сключения между съпрузите брачен договор. В първия случай – наличието на съдебно решение, установяващо по-голям дял за съпруг недлъжник (явяващ се и взыскател), е свързано по необходимост с прекратяване на СИО, поради което Глава 44 ГПК въобще няма да намира приложение. Във втория случай – наличието на клауза в брачния договор, предвиждаща съотношение на идеалните части на съпрузите при прекратяването на СИО с оглед изпълнението на личен дълг на единия от тях, според мен, следва да бъде съобразена от съдебния изпълнител, тъй като обвързани по нея са както взыскателя (съпруга недлъжник), така и длъжника (съпруга длъжник) по изпълнението. Подобна брачна клауза обаче не може да бъде противопоставена на други взыскатели в същото изпълнително производство, които нямат качеството на страна по брачния договор.

Интерес представлява и случаят, при който в изпълнителното производство се изпълняват едновременно общ дълг, възникнал при условията на солидарност между съпрузите, и личен дълг само на единия от тях, като изпълнението е насочено върху вещь в съпругеска общност. Наличието на **солидарно задължение и за двамата съпрузи** изключва приложението на правилата по Глава 44 ГПК, като причината е, че липсва лице, притежаващо качеството „съпруг недлъжник“²⁴. Ако обаче

²⁴ Оставям настрана екзотичния случай на двубрачие, където възникват редица въпроси относно естеството на възникващата съпругеска имуществена общ-

общото задължение бъде погасено изцяло по време на изпълнителното производство чрез доброволно изпълнение по чл. 491 ГПК²⁵, започналата публична продан на имота не може да бъде завършена по досегашния общ ред, а следва да бъде изготвено ново обявление за публична продан, което да съобрази специалните изисквания на чл. 502–506 ГПК. Съдебният изпълнител следва да уведоми съпруга недлъжник по реда на чл. 503, ал. 1 ГПК, за да може той да упражни правата си, включително да посочи друго имущество за насочване на изпълнението, съгласно чл. 502, ал. 1 ГПК. Съдебният изпълнител трябва и да информира лицата, които желаят да закупят имота, за специфичните условия на проданта (възможността за осуетяването на проданта по чл. 505, ал. 1 ГПК и предимството на съпруга недлъжник при възлагането по чл. 505, ал. 2 ГПК), както и за обема от права, които биха могли да придобият (1/2 идеална част от имота, ако липсва писмено съгласие от съпруга недлъжник по чл. 504, ал. 2 ГПК).

В практиката си по подобен случай ВКС приема, че платилият солидарен (заедно със своя съпруг) длъжник не е задължено лице за непогасени публични задължения на своя съпруг: „С оглед *настъпната съществена промяна в правоотношението* (к.м. – С.С.) единият съпруг вече не притежава качеството длъжник, започната публична продан не се довършва, а се започва нова при отчитане на новите условия с оглед разпоредбите на чл. 502–503 ГПК, тъй като промяната засяга условията, при които проданта може да бъде извършена. Дори да са останали непогасени лични задължения на единия солидарен длъжник, с оглед погасяване на общото солидарно задължение съществено се променят условията, при които притежаваният в режим на съпругеска имуществена общност имот

ност. Наличието на два брака следва да води до възникване на неделима и бездялова съсобственост (СИО) между всички съпрузи (повече от двама на брой). В този случай е възможно при изпълнение на солидарно задължение на двама от съпрузите, третият да се явява съпруг недлъжник по смисъла на Глава 44 ГПК.

²⁵ Съгласно чл. 491 ГПК, ако до изтичането на срока за подаване на писмените наддавателни предложения длъжникът внесе всичко по предявените срещу него изпълнителни листове и разноските по изпълнителното дело, проданта не се извършва.

може да бъде изнесен на публична продан за личен дълг на единия съпруг.²⁶ Ако съпругът недлъжник не бъде уведомен за извършването на публичната продан на имота, неговите права върху имота (притежаваната от него идеална част от имота) ще могат да бъдат противопоставени на вискателя (арг от чл. 496, ал. 2 ГПК²⁷). По отношение на тези права извършената публична продан, макар и тя да прекратява СИО (чл. 27, ал. 4 СК), не произвежда²⁸ вещнотранслативно действие: „Действително съгласно чл. 496, ал. 3 ГПК, ако възлагането не бъде обжалвано, действителността на публичната продан може да бъде оспорвана по исков ред само при нарушаване на чл. 490 ГПК и при невнасяне на цената, т.е. недопустимо е обявяване недействителността на публичната продан на друго основание, но този стабилитет не важи за продажбата на чужд недвижим имот – правата на действителния собственик, които могат да бъдат противопоставени на вискателя, са противопоставими и на купувача на имота.“²⁹ Става въпрос, разбира се, само за материалните (вещните) права на съпруга недлъжник, но не и за неговите процесуални права по Глава 44 ГПК, които могат да бъдат упражнени единствено спрямо съдебния изпълнител в рамките на висящо изпълнително производство:

„Обстоятелството, че при извършването на публичната продан са допуснати нарушения на закона само по себе си не обуславя недействителност на постановлението за възлагане, включително ако е продадено несеквестрируемо имущество. Същото не произвежда вещноправно действие само ако продаденият имот не е принадлежал на длъжника (арг. от чл. 496, ал. 2 ГПК). Ако установения в Глава 44 ГПК ред не е бил спазен, съпругът недлъжник запазва правата си върху имота. Извършената публична продан

²⁶ Вж. Р. № 47 от 4.03.2015 г. на ВКС по гр.д. № 5995/2014 г., I г.о.

²⁷ Съгласно чл. 496, ал. 2 ГПК, от деня на влизане в сила на постановлението за възлагане купувачът придобива всички права, които длъжникът е имал върху имота. Правата, които трети лица са придобили върху имота, не могат да бъдат противопоставени на купувача, ако тези права не могат да се противопоставят на вискателите.

²⁸ Вж. също Р. № 670/25.10.2010 г. на ВКС по гр.д. № 1649/2009 г. на I г.о.

²⁹ Вж. Р. № 47 от 4.03.2015 г. на ВКС по гр.д. № 5995/2014 г., I г.о.

обаче не произвежда вещноправни последици само по отношение на неговите права върху имота. Правата на съпруга длъжник следва да се считат придобити от купувача освен в хипотезата на чл. 496, ал. 3 ГПК, каквато обаче в случая не е налице – допуснатите нарушения на правилата по извършване на публичната продан не се изразяват в нарушаване на чл. 490 ГПК. Поради това следва да се приеме, че по отношение на притежаваните от Д. Н. [съпруга длъжник] вещни права върху процесния недвижим имот (3/6 ид. части) извършената по изп. д. № 291 публична продан е произвела вещноправното си действие. Вещноправният ефект на проданта не е настъпил само по отношение на притежаваните от Д. Н. [съпруга недлъжник] права върху имота, а именно по отношение на 2/6 ид. части.³⁰

Извършването на публична продан на целия имот, въпреки липсата на съгласие от страна на съпруга недлъжник, не може да доведе до прехвърляне на неговата идеална част от този имот (обособила се в резултат на чл. 27, ал. 4 СК). След изтичането на сроковете за обжалване на постановлението за възлагане обаче съпругът недлъжник се лишава от възможността да съсредоточи (придобие) цялата собственост върху съответния имот чрез осуетяване на публичната продан и упражняване на правото си на предимство при възлагане по чл. 505, ал. 1 и ал. 2 ГПК (процесуалноправни възможности за изкупуване на идеалната част на съпруга длъжник). Съпругът недлъжник по правило – с оглед бездяловия характер на СИО, е лишен и от иска по чл. 33, ал. 2 ЗС (материалноправна възможност за изкупуване на идеалната част на съпруга длъжник). Именно процесуалноправните възможности по чл. 505 ГПК заместват материалното право по чл. 33, ал. 2 ЗС. Ето защо лишаването му от възможностите по чл. 505 ГПК има не само процесуалноправно, но и материалноправно значение.

³⁰ Вж. Р. № 47 от 4.03.2015 г. на ВКС по гр.д. № 5995/2014 г., I г.о.

4. ПРАВО НА ПОСОЧВАНЕ НА АЛТЕРНАТИВНО ИМУЩЕСТВО

Както вече беше посочено, процесуалните права на съпруга недлъжник при изпълнение за личен дълг на единия съпруг върху вещи в съпругеска общност са посочени в чл. 502–505 ГПК. Посочените разпоредби намират приложение както в *случаите*, когато цялата вещь се притежава в режим на СИО, така и когато една идеална част от вещта е лична собственост на единия съпруг³¹ или на трето лице, но другата идеална част се притежава от съпрузите в режим на СИО. Няма пречка СИО да възниква само за идеална част от вещта. В този случай неделимостта се отнася само за тази идеална част – тя се съпритежава от съпрузите бездялово. Правилата на Глава 44 ГПК ще намират приложение единствено за идеалната част, притежавана в режим на СИО. В обявлението на проданта следва да бъде посочен конкретният размер на притежаваната в режим на СИО идеална част от вещта, тъй като това има значение за третите лица при преценката им дали да участват в наддаването за вещьта – от размера на тази идеална част зависи обемът на правата на съпруга недлъжник по Глава 44 ГПК.

Първото специфично право, признато в полза на съпруга недлъжник, е **правото да посочи друго имущество на съпруга длъжник**, върху което да се насочи изпълнението (чл. 502, ал. 1 ГПК). Става въпрос както за *имущество, притежавано в изключителна собственост от съпруга длъжник*, така и *имущество, което той притежава в съсобственост с трето лице или със съпруга длъжник* (в последния случай става въпрос за обикновенна съсобственост между съпрузите, а не за съсобственост в режим на СИО). При наличието на такова посочване от страна на съпруга недлъжник, ако посоченото имущество е налице и вземането може да се удовлетвори от него, след извършването на описа съдебният изпълнител спира изпълнението по отношение на вещьта съпругеска общност. Изпълнението спрямо нея може да продъл-

³¹ Такъв случай е разгледан в Р. № 47 от 4.03.2015 г. на ВКС по гр.д. № 5995/2014 г., I г.о.

жи, ако след осребряване на посоченото имущество вземането или част от него остане неудовлетворена.

За насочване на изпълнението върху *друга вещь, която е съпружеска общност*, е необходимо съгласието и на двамата съпрузи (чл. 502, ал. 2 във връзка с чл. 443 ГПК). В този случай и двамата съпрузи трябва заедно да изразят желание изпълнението да бъде насочени върху конкретно определена от тях вещь в режим на СИО, за да има това тяхно волеизявление правното действие по чл. 443 ГПК.

Ако изхождаме от текстовете на чл. 502, ал. 1 ГПК и чл. 443 ГПК можем да открием разлика в езиковото описание на предпоставките, при които може да се уважи искането за пренасочване на принудителното изпълнение към друга вещь на длъжника: ако „вземането може да се удовлетвори от него“ (по чл. 502, ал. 1 ГПК) и ако съдебният изпълнител прецени, че „предложеният от длъжника начин на изпълнение е в състояние да удовлетвори вискателя“ (по чл. 443 ГПК във връзка с чл. 502, ал. 2 ГПК). Смятам, че критерият е един и същ и в двата случая (чл. 502, ал. 1 и чл. 502, ал. 2 ГПК) и се изразява в това дали посоченото алтернативно имущество ще е достатъчно по своята стойност, за да удовлетвори вземанията на вискателя (кредитора на съпруга длъжник). Преценката за наличие на предпоставките и в двата случая по чл. 502 ГПК ще се извършва от съдебния изпълнител и ще подлежи на обжалване пред съда, като обжалването може да бъде направено само от съпруга недлъжник. Възможността за обжалване на изпълнителните действия по насочване на изпълнението спрямо вещи в съпружеска общност в нарушение на чл. 502 ГПК е предвидена в чл. 503, ал. 2 ГПК, който се явява специален по отношение на чл. 435, ал. 2 ГПК, посочващ изчерпателно конкретните действия на съдебния изпълнител, които могат да бъдат обжалвани от съпруга-длъжник (с тези възможности разполага и съпруга недлъжник в качеството си на процесуален застъпник – чл. 503, ал. 3 ГПК). Възможността по чл. 503, ал. 2 ГПК е специфична и допълнителна за съпруга недлъжник, предоставена му в неговото качество на страна със самостоятелни права в изпълнителното производство.

5. ПРАВО НА УВЕДОМЯВАНЕ

За разлика от случаите на изпълнение върху съсобствена вещ (чл. 500 ГПК), при изпълнение върху вещ в съпругеска общност за съдебния изпълнител възниква *задължение за уведомяване* на съпруга недлъжник за започване на принудително изпълнение. Това задължение възниква за съдебния изпълнител не едновременно с налагането на запора или възбраната, а *едва когато той установи, че вещта, върху която се насочва изпълнението, се притежава в режим на СИО*: „няма пречка описът и запорът върху движимите вещи, като предварителни действия, насочени към обезпечаване събирането на вземането, да бъдат извършени и да запазят действието си, дори да се стигне до спиране на изпълнението върху конкретните вещи, на осн. чл. 502, ал. 1 ГПК. За да се приложи той или да се упражнят някои от другите права на съпруга недлъжник, е необходимо да са налице редица условия, проверката за съществуването на които би следвало да се извърши в самия изпълнителен процес.“³²

Изпълнението на задължението за уведомяване има важно значение с оглед упражняването на останалите права на съпруга недлъжник. Едва след уведомяването той ще може да иска насочване на изпълнението към друго имущество на съпруга си, както и да обжалва вече извършените действия на съдебния изпълнител. Ако съпругът недлъжник не е бил уведомен надлежно, съгласно изискването на чл. 503, ал. 1 ГПК, срокът за обжалване на вече извършените от съдебния изпълнител действия ще започва да тече от деня на узнаването на съответното действие, а не от момента на извършването му.³³ Това правило обаче не следва да се прилага

³² Вж. Решение от 27.02.2009 г. на ОС – Пазарджик по в. гр.д. № 68/2009 г.

³³ Вж. Опр. № 1119 от 01.09.2009 г. на САС по ч.гр.д. № 1439/2009 г.: „Неправилно СГС е приел, че срокът за обжалване на публичната продан за Р. тече от датата на извършване на проданта – 12.08.2008 г. Съобразно разпоредбата на чл. 436, ал. 1, пр. 1 ГПК от този момент тече срокът за обжалване само за страните в производството (ако страната е присъствувала на действието или е била призвана), каквато страна съпругът недлъжник не е. За третите лица срокът тече от узнаването на действието, респ. от узнаването на извършването на действието, а не принципно на насочването му.“

по отношение на постановлението за възлагане на имота по чл. 496 ГПК – предвид неговия стабилитет³⁴.

6. ПРАВО НА ОБЖАЛВАНЕ

В качеството си на процесуален застъпник (чл. 503, ал. 3 ГПК) съпругът недлъжник може **да обжалва** следните действия на съдебния изпълнител: постановлението за глоба; насочването на изпълнението върху имущество, което смята за несеквестрируемо; отнемането на движима вещ или отстраняването му от имот, поради това, че не е уведомен надлежно за изпълнението и постановлението за разноските (чл. 435, ал. 2 ГПК), както и постановлението за възлагане – поради това, че наддаването при публичната продажба не е извършено надлежно или имуществото не е възложено по най-високата предложена цена (чл. 435, ал. 3 ГПК).

В качеството си на страна със самостоятелни права (чл. 503, ал. 2 ГПК) съпругът недлъжник може да обжалва изпълнителните действия, извършени в нарушение на чл. 502 ГПК. Както беше посочено по-горе разпоредбата на чл. 503, ал. 2 ГПК му дава специфично право да обжалва изпълнителни действия (действия по насочване на изпълнението), които не могат да бъдат обжалвани от съпруга длъжник.

Ако участва в наддаването (чл. 503, ал. 4 ГПК) съпругът недлъжник ще може да обжалва постановлението за възлагане и в качеството си на наддавач (чл. 435, ал. 3 ГПК). Съпругът недлъжник не разполага с възможността да обжалва действията по чл. 435, ал. 4 ГПК, тъй като не притежава качеството на *трета за изпълнителното производство лице*.³⁵

Интерес представлява въпросът дали съпругът недлъжник, в качеството си на страна със самостоятелни права в изпълнителното производство, може да обжалва **действията на съдебния изпълнител, които не спазват правата му по чл. 505, ал. 1 и ал. 2 ГПК?**

³⁴ В този смисъл е и Р. № 47 от 4.03.2015 г. на ВКС по гр.д. № 5995/2014 г., I г.о.

³⁵ Вж. Опр. № 1739 от 8.12.2009 г. на САС по гр.д. № 2976/2009 г.

Предвид въприетия принцип за изрично и изчерпателно посочване на подлежащите на обжалване действия на съдебния изпълнител (чл. 435 ГПК), следва да се приеме, че не подлежи на обжалване *отказът на съдебния изпълнител да уважи искане за осуетяване на публичната продан*, направено от съпруга недлъжник по чл. 505, ал. 1 ГПК. *De lege ferenda* нарушаването на чл. 505, ал. 1 ЗЗД следва да бъде изрично посочено сред изпълнителните действия, подлежащи на обжалване от съпруга недлъжник. Това може да стане чрез допълване на чл. 503, ал. 2 ГПК – добавяне в края на разпоредбата на следния текст „или 505“. При възприемането на такава законодателна промяна чл. 503, ал. 2 ГПК би имал следното съдържание: „Съпругът недлъжник може да обжалва изпълнителните действия поради неспазване на чл. 502 или 505“. *De lege lata* неспазването на чл. 505, ал. 1 ГПК би могло да се разглежда като основание за обжалване на постановлението за възлагане. Подобен извод може да се аргументира (но със съмнителна успешност) чрез разглеждането на възможността за осуетяване на публичната продан от съпруга длъжник като част от надлежното извършване на наддаването (чл. 435, ал. 3 ГПК).³⁶

Посочените разсъждения са валидни и за *отказа на съдебния изпълнител да обяви съпруга недлъжник за купувач, когато той е участвал в наддаването и при съставянето на протокола по чл. 492, ал. 1 ГПК е заявил, че желае да купи имота по най-високата предложена цена*. Този отказ няма да подлежи на самостоятелно обжалване, но ще може да бъде релевиран при обжалването на постановлението за възлагане на имота, ако приемем, че съобразяването на правото на съпруга недлъжник по чл. 505, ал. 2 ГПК е част от надлежното извършване на наддаването. Макар и правото по чл. 505, ал. 2 ГПК да се извършва след формалното приключване на наддаването, то има характера на последно приоритетно наддаване „на място“, което се ползва с предимство пред

³⁶ Аргумент в полза на подобно тълкуване може да бъде и разглеждането на съпруга недлъжник, упражнил правото си по чл. 505, ал. 1 ГПК като купувач по публична продан. Вж. Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. Българско гражданско процесуално право. 9 изд. С., 2012, с. 1079.

предходно наддаване на същата стойност. Заявлението на съпруга недлъжник по чл. 505, ал. 2 ГПК се извършва след отварянето на писмените наддавателни предложения (чл. 492, ал. 1 ГПК) и осуетява устното наддаване между участниците в търга (чл. 492, ал. 2 ГПК). В този смисъл то е своеобразна алтернатива на устното наддаване по чл. 492, ал. 2 ГПК и нарушаването му следва да има същата квалификация (наддаването не е извършено надлежно) и последици (възможност за обжалване на постановлението за възлагане), каквито има нарушаването на чл. 492, ал. 2 ГПК. Заявяването по чл. 505, ал. 2 ГПК е част от „наддаването“ по смисъла на чл. 435, ал. 3 ГПК. И по сега действащата правна уредба неспазването на правото на съпруга недлъжник по чл. 505, ал. 2 ГПК ще се включва в хипотезата на чл. 435, ал. 3 ГПК, даващ възможност за обжалване на постановлението за възлагане, когато „наддаването при публичната продажба не е извършено надлежно“.

Съпругът недлъжник няма да може да оспорва поради неспазване на чл. 505, ал. 2 ГПК постановлението за възлагане, ако то е влязло в сила. Това е част от стабилитета на публичната продажба и интересът на третото лице купувач следва да бъде защитен с приоритет. Когато обаче постановлението не е влязло в сила, съпругът недлъжник е участвал надлежно и е упражнил правото си по чл. 505, ал. 2 ГПК, но съдебният изпълнител незаконно е възложил идеалната част от имота в полза на третото лице купувач, струва ми се приоритет следва да има интересът на съпруга недлъжник. Разпоредбата на чл. 505, ал. 2 ГПК е процесуален аналог и сурогат на материалното право на изкупуване по чл. 33, чл. 2 ЗС, което не се прилага при СИО предвид нейния бездядлов характер. Възможността за осъществяване на предвиденото в чл. 505, ал. 2 ГПК изкупуване зависи изцяло от действията на съдебния изпълнител, а съпругът недлъжник не разполага с друга възможност да постигне този резултат. Поради това той следва да може да обжалва действията на съдебния изпълнител, които нарушават правото му по чл. 505, ал. 2 ГПК.

Целта е съсобствеността върху имота да бъде ликвидирана и правото на собственост да се съсредоточи в едно лице – съпруга

недлъжник, вместо върху имота да възникне съсобственост между съпруга недлъжник и третото лице купувач³⁷. След като желание за това е налице от страна на съпруга недлъжник и той надлежно е упражнил процесуалноправната възможност на чл. 505, ал. 2 ГПК, неговият интерес от съсредоточаване на съсобствеността върху имотас ледва да бъде предпочетен пред интереса на третото лице, възникнал и удовлетворен в резултат от незаконосъобразното действие на съдебния изпълнител. Неспазването на чл. 505, ал. 2 ГПК *de lege lata* би могло да се признае за основание за обжалване на постановлението за възлагане по чл. 435, ал. 3 ГПК. За да може да обжалва невлязлото в сила постановление за възлагане поради нарушаване на правото му по чл. 505, ал. 2 ГПК, съпругът недлъжник трябва да е внесъл задатък по чл. 489, ал. 1, изр. 1 ГПК, тъй като е нарушено негово право в качеството му на участник в наддаването чл. 435, ал. 3 ГПК, а не в качеството му на процесуален застъпник на длъжника. Тези две качества са несъвместими и приоритет има това, което е обвързано с правото по чл. 505, ал. 2 ГПК, чието нарушаване се релевира с обжалването – качеството „участник в наддаването“. А чл. 435, ал. 3 ГПК посочва, че „постановлението за възлагане може да се обжалва само от лице, внесло задатък до последния ден на проданта“ (докато такава изискване, разбира се, няма за длъжника, който също може да обжалва постановлението за възлагане на посочените в чл. 435, ал. 3 ГПК основания).

Още веднъж следва да се посочи, че става въпрос за действие на съпруга недлъжник преди постановлението за възлагане да е влязло в сила – то все още не се ползва с онзи стабилитет, който го предпазва от оспорване и недействителност с оглед правата на

---

³⁷ Именно нежеланието на законодателя да допусне възникването на съсобственост между съпруга недлъжник и третото лице купувач го е мотивирало при уредбата на изпълнението върху движими вещи в съпругеска общност да предвиди осребряване на цялата вещ. Вж. **Сталев, Ст.** Цит. съч., с. 47: „понеже неудобството от такава съсобственост при движимите вещи е по-голямо чл. 389в предвижда, че при тях на продан се изнася цялата вещ, а за съпруга недлъжник се запазва половината от получената при публичната продан цена“.

третото лице купувач по публичната продан. С изтичането на срока за обжалване, обаче, постановлението за възлагане ще влиза в сила и публичната продан ще може да се оспорва само на основанията по чл. 496, ал. 3 ГПК: поради неспазване на забраните кои лица могат да участват в наддаването (чл. 490, ал. 1 ГПК) и да бъдат купувачи на вещта (чл. 185 ЗЗД) или поради невнасяне на цената (чл. 492, ал. 3 ГПК).

7. ДАВАНЕ НА СЪГЛАСИЕ ЗА ИЗНАСЯНЕ НА ПУБЛИЧНА ПРОДАН НА ЦЕЛИЯ ИМОТ

Обемът на вещноправния ефект от проданта при изпълнение върху вещь в съпругеска общност се определя от *вида на вещта*. При *движима вещь* – изпълнението се насочва върху цялата вещь, без да е нужно съгласието на съпруга недлъжник. С продажбата на вещьта последният губи собствеността си, но има право да получи половината от получената цена (чл. 504, ал. 1 ГПК). Когато изпълнението е насочено върху *недвижима вещь*, след публичната продан съпругът недлъжник става съсобственик заедно с купувача по публичната продан. Той обаче да даде писмено съгласие за изнасяне на целия имот на публична продан (чл. 504, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 500, ал. 2 ГПК)³⁸. В този случай вещьта се придобива изцяло от купувача по публичната продан, а съпругът недлъжник има право да получи половината от получената цена.

Писменото съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 504, ал. 2 ГПК е процесуалноправно действие на съпруга недлъжник. То трябва да бъде *изразено от него в рамките на кон-*

³⁸ Вж. Р. № 670 от 25.10.2010 г. на ВКС по гр.д. № 1649/2009 г., I г.о.: при изпълнение върху недвижим имот в съпругеска общност „се описва и продава целият имот, само ако съпругът недлъжник даде писмено съгласие за това. В противен случай (ако съпругът недлъжник не е дал такова съгласие) се описва целият имот, но на публична продан се продава само притежаваната от съпруга длъжник част от имота – тоест само 1/2 ид. ч. от имота. Съответно само тази част от имота-СИО може да бъде придобита от купувача по публичната продан, а останалата 1/2 ид. ч. остава собственост на съпруга недлъжник по изпълнението“.

кретното изпълнително производство, насочено върху съответната вещ в съпружеска общност. Съгласието следва да бъде адресирано до водещия изпълнителното производство съдебен изпълнител. Няма да е налице съгласие по смисъла на чл. 500, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 504, ал. 2 ГПК, когато съпругът недлъжник е дал принципно съгласие при принудително изпълнение на личен дълг на другия съпруг на публична продава да се изнася целия имот, притежаван от съпрузите в режим на СИО. Такова предварително съгласие би могло да бъде постигнато например като уговорка в сключения между съпрузите брачен договор. То би могло да има характера на поемане на задължение за даване на съгласие, без обаче изпълнението му да може да бъде наложено принудително (включително и чрез предявяването на иск по чл. 19, ал. 3 ЗЗД: подобна уговорка няма да има характера на предварителен договор, тъй като съгласието по чл. 500, ал. 2 ГПК е едностранно волеизявление). Струва ми се, обаче, че за неизпълнението на това задължение страните биха могли да предвидят налагането на неустойка.

Писменото съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 504, ал. 2 ГПК *може да бъде изразено и чрез пълномощник*. Като такъв може да бъде посочен и съпругът длъжник (чл. 38, ал. 1 ЗЗД не намира приложение, тъй като съгласието се изразява към съдебния изпълнител, а не към съпруга длъжник, а съдебният изпълнител не представлява длъжника; не намира приложение и чл. 29, ал. 4 ГПК, тъй като разпоредбата може да се прилага единствено от съда, но не и от съдебния изпълнител). Няма да е налице представителна власт за изразяване на писмено съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 504, ал. 2 ГПК, когато извън изпълнителния процес съпругът недлъжник е упълномощил съпруга длъжник да извършва всякакви действия на разпореждане с конкретната вещ, притежавана в условията на СИО. Съгласието по чл. 500, ал. 2 ГПК във връзка с чл. 504, ал. 2 ГПК не представлява действие на разпореждане с право на собственост, а упражняване на специфична процесуална възможност в рамките на конкретно изпълнително производство. Осъществя-

ването на тази възможност не се включва в обема на представителната власт, възникнала по дадено от съпруга недлъжник пълномощно за разпореждане със съответния недвижим имот.

8. ПРАВА ПО ЧЛ. 505 ГПК – ОСУЕТЯВАНЕ НА ПУБЛИЧНАТА ПРОДАН И ПРИДОБИВАНЕ НА ВЕЩТА ПО НАЙ-ВИСОКО ПРЕДЛОЖЕНАТА ТРЪЖНА ЦЕНА

Съгласно чл. 505, ал. 1 ГПК съпругът недлъжник може **да осуети продажбата**, ако: i) при изпълнение върху движима вещ в СИО: до предаването на движимата вещ в магазин или борса, съответно преди началото на явния търг с устно наддаване, внесе по сметка на съдебния изпълнител равностойността на дела на съпруга длъжник от общата вещ според определената цена за продажба; или ii) при изпълнение върху недвижим имот: ако до деня, предхождащ деня на продажбата, внесе по сметка на съдебния изпълнител равностойността на дела на съпруга длъжник от общата вещ според определената цена на имота. И в двата случая става въпрос за *началната цена на вещта*, определена по реда на чл. 468, ал. 1 ГПК като 75% от стойността на вещта (при спазване на ограничението на чл. 485, ал. 2 ГПК при недвижимите вещи).

Възможността за осуетяване на продажбата е всъщност възможност за съсредоточаване на собствеността върху вещта в изключително и лично притежание на съпруга недлъжник. Съгласно чл. 22, ал. 1, изр. 2 СК лични са вещните права, придобити от единия съпруг, когато кредитор е насочил изпълнение за личен дълг на другия съпруг по реда на Глава 44 ГПК върху вещни права, които са съпругеска имуществена общност. Разпоредбата се прилага както за движимите вещи (които иначе изцяло щяха да бъдат осребрени – чл. 504, ал. 1 ГПК), така и за недвижими имоти (за които иначе щеше да възникне съсобственост между съпруга недлъжник и третото лице купувач, освен ако съпругът недлъжник не даде писмено съгласие за про-

дажба на целия имот – чл. 504, ал. 2 ГПК). Приема се³⁹, че в този случай основанието за придобиване на идеалната част от съпруга недлъжник е *даване вместо изпълнение*, тъй като съпругът недлъжник има регресно вземане спрямо съпруга длъжник за платения негов дълг към вискателя. Вместо изпълнение на това задължение съпругът длъжник дава своята идеална част от вещта. Премаването на собствеността към съпруга недлъжник настъпва *по силата на закона* (чл. 22, ал. 1, изр. 2 СК) „с внасянето на сумата по сметка на съдебния изпълнител“⁴⁰, без да е необходимо спазването на изискването на чл. 18 ЗЗД за нотариална форма. Нотариален акт за удостоверяване на правото на собственост на съпруга недлъжник може да бъде издаден въз основа на удостоверение за плащане, издадено от съдебния изпълнител.

На друго място⁴¹ в правната докрина се приема, че въз основа на извършеното от съпруга недлъжник плащане съдебният изпълнител издава *постановление за възлагане при условията на чл. 505, ал. 1 ГПК* на 1/2 идеална част от имота, като това постановление не подлежи на обжалване. Подкрепям необходимостта от издаване на постановление за възлагане, но не смятам, че то е необжалваемо. Ако съпругът недлъжник е сред лицата, които нямат право да придобият имота (чл. 185 ЗЗД във връзка с чл. 490 ГПК) или извършеното от него плащане е станало не по най-високата предложена цена, постановлението за възлагане по реда на чл. 505, ал. 1 ГПК на общо основание ще подлежи на обжалване по чл. 435, ал. 3 ГПК. То ще може да бъде оспорвано и по реда на чл. 496, ал. 3 ГПК.

Съгласно чл. 505, ал. 2 ГПК, когато съпругът недлъжник участва в наддаването, той се обявява за купувач, ако при съставянето на протокола по чл. 492, ал. 1 ГПК заяви, че желае да **купи**

³⁹ Вж. Сталев, Ст. Цит. съч., с. 48.

⁴⁰ Пак там.

⁴¹ Вж. Иванов, Д., Д. Николов. Актуални въпроси на публичната продажба с участието на съделители и съпруг недлъжник, достъпна на https://www.academia.edu/16193482/Актуални_въпроси_на_публичната_продажба_с_участието_на_съделители_и_съпруг-недлъжник, с. 9.

имота по най-високата предложена цена. В правната литература се посочва, че това право на съпруга недлъжник може да се упражни само веднъж – с оглед най-високата предложена цена. Ако тази цена не бъде внесена в срок от обявения за купувач наддавач, съдебният изпълнител обявява за купувач на имота наддавача, предложил следващата най-висока цена. В този случай не се съставя протокол по чл. 492, ал. 1 ГПК и за съпруга недлъжник не възниква възможността по чл. 505, ал. 2 ГПК.⁴²

За да участва в наддаването, съпругът недлъжник следва да е внесъл задатък в размера по чл. 489, ал. 1, изр. 1 ГПК (10 на сто върху началната цена). Въпреки че е длъжен да заплати само половината от тръжната цена, тъй като другата половина има правото да получи по силата на чл. 404, ал. 1 ГПК, съпругът недлъжник не е освободен от внасянето на задатък (това е направено единствено за вискателя – чл. 489, ал. 1, изр. 2 ГПК), нито пък е предвидено да внася половината от дължимия от останалите наддавачи задатък.⁴³ Задатъкът изпълнява същата обезпечителна функция, каквато е налице по отношение на останалите участници в наддаването. Тя не се променя от възможността съпруга недлъжник да извърши прихващане с вземането си по чл. 504, ал. 1 ГПК.

Ако съпругът недлъжник упражни правото си по чл. 505, ал. 2 ГПК, съдебният изпълнител не пристъпва⁴⁴ към устно наддаване

⁴² В този смисъл **Иванов, Д., Д. Николов.** Цит. съч., с. 5.

⁴³ За тезата, че съпругът недлъжник не дължи внасянето на задатък, вж. **Иванов, Д., Д. Николов.** Цит. съч., с. 9. Тази теза, като че ли се извежда от обстоятелството, че съделителите в публичната продан при делбата не заплащат задатък, тъй като липсват „същинска вискатели и длъжници“ (с. 4). Струва ми се, че тази специфика е характерна единствено за публичната продан при делбата и не може да обоснове прилагането на направения извод при публичната продан по Глава 44 ГПК. Съдържащото се в чл. 354, ал. 1 ГПК препращане към чл. 505, ал. 2 ГПК (право да се заяви желание за закупуването на имота на най-високата предложена цена) в случаите на публична продан на съсобствен имот е изчерпателно и еднопосочно. То не може да обоснове „обратно“ прилагане на особеностите (правилата) на публичната продан при делбата в случаите на изпълнение на личен дълг на единия съпруг върху вещ в съпругеска общност.

⁴⁴ В обратен смисъл вж. **Иванов, Д., Д. Николов.** Цит. съч., с. 7, където се приема, че устно наддаване се извършва, в края на което съпругът недлъжник

по чл. 492, ал. 2 ГПК – другите участници в наддаването не могат да възразят или да наддават срещу упражненото от съпруга-наддавач право по чл. 505, ал. 2 ГПК. Този извод може да се обоснове и с аргумент от по-силното основание: след като по чл. 505, ал. 1 ГПК съпругът недлъжник може да осуети проданта до деня, предхождащ деня на проданта, неговият интерес да придобие в изключителна собственост имота е с приоритет и „играе коз“ пред интереса на възискателя да получи максималната възможна цена (както и пред интереса на останалите участници в наддаването да спечелят търга). Този приоритет следва да се запазва и в случаите на чл. 505, ал. 2 ГПК, когато съпругът недлъжник е пропуснал да осуети публичната продан, но след отварянето на писмените наддавателни предложения е заявил желанието си да купи имота на най-високо предложената цена. Така съпругът недлъжник, след като не е осуетил проданта като цяло (по чл. 505, ал. 1 ГПК), има възможност *да осуети устното наддаване по чл. 492, ал. 2 ГПК* (по чл. 505, ал. 2 ГПК). В полза на съпруга недлъжник е предоставена възможност да прекъсне изпълнението в различни негови етапи: преди насочването на изпълнението върху вещта (чл. 502, ал. 1 ГПК), непосредствено преди проданта (чл. 505, ал. 1 ГПК) и преди устното наддаване по чл. 492, ал. 2 ГПК (чл. 505, ал. 2 ГПК).

Ако упражни правото си по чл. 505, ал. 2 ГПК, съпругът недлъжник *се обявява за купувач* от съдебния изпълнител в протокола по чл. 492, ал. 1 ГПК (в този смисъл чл. 505, ал. 2 ГПК

също може да упражни правото си по чл. 505, ал. 2 ГПК. Аргументите за това са, че за устното наддаване не се съставя протокол, а резултатите от него се отразяват в протокола по чл. 492, ал. 2 ГПК. При възприемането на посочената теза се постига интереса на възискателите да се постигне най-висока цена, но според мен не се отчита интересът и предвидената от закона възможност за съпруга недлъжник да осуети проданта (чл. 505, ал. 1 ГПК) – след като той може да купи имота на първоначалната цена до деня, предхождащ деня на публичната продан, то определено неговият интерес да запази собствеността върху имота е с приоритет пред този на възискателите да получат възможно най-високата продажна цена за имота. В този смисъл възприемам разрешението, което ползва съпруга недлъжник с оглед специфичната защита, която се съдържа в режима на СИО.

посочва, че желанието си да купи имота съпругът недлъжник заявява „при (а не след – бел. С.С.) съставянето на протокола по чл. 492, ал. 1 ГПК“. Обявеният за купувач съпруг недлъжник трябва да заплати най-високата предложена цена, намалена с частта от цената, която той има право да получи по чл. 504, ал. 1 ГПК. Това той трябва да направи в едноседмичния срок по чл. 492, ал. 3 ГПК, започващ да тече от съставянето на протокола по чл. 492, ал. 1 ГПК. Въз основа на извършеното от съпруга недлъжник плащане съдебният изпълнител издава *постановление за възлагане при условията на чл. 505, ал. 2 ГПК* на 1/2 идеална част от имота, като това постановление ще подлежи на обжалване по реда на чл. 435, ал. 3 ГПК и ще може да бъде оспорвано по реда на чл. 496, ал. 3 ГПК.

В правната доктрина се посочва, че става въпрос за потестативно право на изкупуване, което може да бъде упражнено дори и след като съдебният изпълнител е възложил имота на третото лице, обявено за купувач: „в подобна хипотеза то ще функционира като право на изкупуване, защото имотът ще е вече придобит от обявения за купувач“⁴⁵. Струва ми се обаче, че разпоредбата на чл. 505, ал. 2 ГПК урежда единствено *процесуалноправна възможност* за съпруга недлъжник, която може да бъде упражнена само срещу съдебния изпълнител, но не и спрямо третото лице, на което е възложен имотът. Съпругът недлъжник, както беше посочено и по-горе, ще може да обжалва постановлението за възлагане, тъй като в този случай „наддаването не е извършено надлежно“ (чл. 435, ал. 3 ГПК). Съпругът недлъжник ще разполага с тази възможност до момента на влизане в сила на постановлението за възлагане, след което последното ще придобива стабилитет (чл. 496, ал. 3 ГПК).

⁴⁵ Вж. **Сталев, Ст.** Цит. съч., с. 49. Разбира се, статията е имала предвид текста на чл. 389г, ал. 2 ГПК (отм.) в ред., ДВ, бр. 89 от 1976 г.: „Когато съпругът недлъжник участва в наддаването, той се обявява за купувач, ако в срок от три дни след неговото приключване впише в наддавателния лист, че желае да купи имота на най-високата предложена цена.“ Тази редакция е действала до отмяната на ГПК – ДВ бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 01.03.2008 г.

9. ПРЕДМЕТ НА ИСКА ПО ЧЛ. 135 ЗЗД, КОГАТО ТОЙ Е ПРЕДЯВЕН С ОГАЕД ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЛИЧЕН ДЪЛГ НА ЕДИНИЯ СЪПРУГ ВЪРХУ ВЕЩИ В СЪПРУЖЕСКА ОБЩНОСТ

Във връзка с изпълнението върху вещь в съпругеска общност в съдебната практика неведнъж е поставян въпросът относно предмета на *иск по чл. 135 ЗЗД*, предявен срещу действие на разпореждане, извършено от двамата съпрузи, с вещь в съпругеска общност, което уврежда кредитора на единия от съпрузите. Този въпрос е бил разрешен с Тълкувателно решение № 5 от 29.12.2014 г. на ВКС по т. д. № 5/2013 г., ОСГТК. В т. 1 от посоченото *тълкувателно решение* е прието, че за личен дълг на единия съпруг разпоредителната сделка с имот, притежаван в режим на съпругеска имуществена общност, се обявява за относително недействителна по реда на чл. 135 от ЗЗД за идеална част от имота, която съпругът длъжник би имал право да получи при прекратяването на СИО.⁴⁶ Искът по чл. 135 ЗЗД следва да бъде предявен и уважен за тази идеална част от имота, тъй като именно с разпореждането си с нея двамата съпрузи са увредили ищеца (явяващ се кредитор само на единия от съпрузите). Тази идеална част следва да бъде установена съгласно императивното изискване на чл. 506 ГПК.

Съображенията на ВКС са следните. На първо място, ВКС изтъква, че *Павловият иск е облигационен, а не вещен иск*. В резултат от уважаване на Павловия иск увреждащата сделка остава действителна за страните по нея (прехвърлител/и и приобретател), но тя е „недействителна, т.е. счита се за нестационала, само по отношение на кредитора ищец“ – „прехвърленото имущество не излиза от патримониума на приобретателя. При успешното провеждане на Павловия иск, кредиторът ищец по паричното вземане получава възможността да насочи изпълнението за удовлетворяване на вземането си към прехвърленото

⁴⁶ Тази теза е изразена от **Сталев, Ст.** Цит. съч., с. 47, бел. под линия: „бъде ли искът уважен, сделката ще се счита недействителна относно дела на съпруга длъжник“.

имущество, независимо че то е преминало в патримониума на трето лице. Интересът от провеждането на иска по чл. 135 ЗЗД е обусловен от създаването на възможност за насочване на принудително изпълнение към чужда вещ, доколкото приобретателят ѝ не отговаря за задълженията към кредитора. Собственикът на тази вещ понася санкцията да търпи изпълнение срещу нея за чужд дълг, ако е бил недобросъвестен при възмездното ѝ придобиване – действал е със знанието, че сделката е увреждаща – чл. 135, ал. 1 пр. 2 ЗЗД, или ако е придобил вещта безвъзмездно.“ По-нататък ВКС посочва, че уважаването на иска не създава солидарна отговорност между ответниците за изпълнение на паричното задължение, легитимиращо ищеца като кредитор, както и не легитимира приобретателя като длъжник. За приобретателя възниква единствено задължението да предостави имуществото си за удовлетворяването на чуждо парично задължение. Ако той иска да се освободи от изпълнението, може да плати на кредитора, погасявайки задължението на праводателя си, като след това може да иска възмездяване от него.

Оттук започва аргументацията на съда относно частичния характер на предмета на иска по чл. 135 ЗЗД. Посочва се, че след отчуждаването на вещта със сделката, която се атакува с Павловия иск, съпругеската имуществена общност върху нея е била прекратена поради настъпването на вещнотранслативното действие на разпореждането. Собственик на имота след сделката е третото лице – приобретател. С уважаването на иска по чл. 135 ЗЗД, сделката си остава действителна, имотът не се връща в патримониума на съпрузите и съпругеската имуществена общност върху него не се възстановява. Още тук може да се открие известно противоречие с първата част от аргументацията на ВКС, според която тази сделка, включително нейният прекратителен ефект за съществуващата съпругеска общност, следва да се счита за ненастъпил по отношение на кредитора ишец по чл. 135 ЗЗД.

Основният аргумент срещу уважаването на Павловия иск за цялата сделка е обстоятелството, че другият съпруг не е длъжник на кредитора ишец, поради което извършеното от него разпореж-

дане не може и не следва да бъде обявявано за относително недействително⁴⁷:

„Ищецът по Павловия иск няма материалноправната легитимация „кредитор“ на другия съпруг ответник, съответно по отношение на ищеца този ответник няма качеството на длъжник. Оттук следва действителността на извършеното от него разпореждане с част от имота (такова разпореждане с част от имота обаче не е налице, предвид бездяловия характер на съпругеската общност – *бел. моя, С.С.*) и липсата на увреждане на кредитора от обективна и от субективна страна. Павловият иск не може да бъде уважен срещу съпруга – ответник, който не е длъжник и неговото действие да се счита за нестанало по отношение на чужд кредитор, за чужд дълг.“

От посочените мотиви може да бъде направен изводът, че *ВКС приема, че са налице две отделни разпореждания, извършени паралелно от всеки един от съпрузите*. Всеки съпруг се разпорежда с част от имота, която винаги е половината от прехвърляното вещно право (арг. 506 ГПК). Това изходно положение обаче се намира в очевидно противоречие с неделимия и бездялов характер на съсобствеността върху вещта, притежавана от съпрузите в режим на съпругеска общност. Основната специфика на съпругеската общност е именно нейния неделим и бездялов характер, от който следват редица особености при управлението и разпореждането с вещи в режим на съпругеска общност. При тази съсобственост не се формират мнозинства; не се допускат разпореждания с идеална

---

⁴⁷ Това в предходни решения на ВКС се е аргументирало и през субсидиарния (обезпечителен) характер на иска по чл. 135 ЗЗД. Аргументът за субсидиарния (обезпечителен) характер на Павловия иск може да бъде обобщен до следното: искът има за цел да подготви принудителното изпълнение на вземането на кредитора ищец, поради което следва да се ограничава по своя ефект само до обсега, който би могло да има принудително изпълнение. Вж. Р. № 655 от 5.07.2007 г. на ВКС по гр.д. № 573/2006 г., II г.о.: „Ако дългът е личен на единия съпруг, то обезпечението на задълженията му се покрива само от 1/2 идеална част от общото имущество на съпрузите, поради което и относителната недействителност не може да обхваща разпореждането на съпругата.“ Такава „субсидиарност“ на Павловия иск спрямо принудителното изпълнение обаче не може да бъде открита нито в чл. 135 ЗЗД, нито в 24 СК.

част, поради което и не възниква и правото на изкупуване по чл. 33, ал. 2 ЗС (негов сурогат са възможностите по чл. 505, ал. 1 и ал. 2 ГПК); за валидността на отчуждаванията на цялата вещ, извършени само от един от съпрузите-съсобственици, се прилагат специални правила (чл. 24, ал. 4 и 5 СК), включително тези за т. нар. от закона оспоримостта на сделката по чл. 24, ал. 4 СК; принудителното изпълнение върху вещта за личен дълг на единия от съпрузите води до прекратяване на съсобствеността, но при прилагане на специалните разпоредби на Глава 44 ГПК. Тази специфичност на режима на съпругеската общност следва да бъде съобразена и при провеждането на иска по чл. 135 ЗЗД. Предявяването му спрямо идеална част, която възниква в резултат от прехвърлянето, т.е. след сключването на сделката и въпреки нейната относителна недействителност (нейното несъществуване) за кредитора, според мен е усложнена и противоречаща на закона конструкция, която не ползва нито кредитора, нито третото лице, нито съпрузите. Нека изложа по-подборно своите съображения.

Възприетата от ВКС теза среща две сериозни **възражения**:

– предвид *бездялов характер на съпругеската имуществена общност* искът по чл. 135 ЗЗД е насочен срещу една-единствена и неделима правна сделка.⁴⁸ Съпрузите прехвърлят цялата притежавана от тях вещ, а не всеки – притежаваните от него

⁴⁸ Вж. Р. № 612 от 26.10.2010 г. на ВКС по гр.д. № 1764/2009 г., III г.о.: „Съпругеската имуществена общност е бездялова и неделима, което обуславя съдилищата да следят както за съвместната процесуална легитимация, така и за режима на разпореждане, когато прилагат материалния закон. Императивните изисквания на материалноправната норма са от значение не само когато се разрешава спор за нарушени условия по чл. 22, ал. 2 СК (отм.), но и когато се преценяват и постановяват последиците на относителната недействителност. Щом общността в правата е бездялова и по време на брака единият съпруг не може да се разпорежда само със своята част от имота, то от забраната следва, че разпореждането на двамата с имот в режим на съпругеска имуществена общност е увреждащата сделка, предмет на отмяната, а не някаква идеална част от нея. Успешното провеждане на отменителния иск не може да има за последица прекратяването на СИО и от това именно е изхождал законодателят, като е регламентирал реда по чл. 502 ГПК за съдебно изпълнение върху вещ в режим на съпругеска имуществена общност, при вземане срещу единия от съпрузите.“

идеални части от тази вещ (такива идеални части към момента на прехвърлянето не съществуват).⁴⁹ В сключената от съпрузите сделка не могат да бъдат открити два отделни договора – по един, сключен от всеки съпруг поотделно с оглед на бъдещата идеална част от вещта, която той би имал при прекратяването на общността (включително на основание чл. 27, ал. 4 СК – поради насочване върху вещта на принудително изпълнение на негов личен дълг).⁵⁰ Такива два договора не следва да бъдат и изкуствено обособявани именно поради неколкостепенното посочване от страна на ВКС на обстоятелството, че искът по чл. 135 ЗЗД не е вещен, а облигационен иск. Този иск няма ефект на прекратяване на съпругеска-

⁴⁹ В този смисъл е например Р. № 1437 от 22.01.2009 г. на ВКС по гр.д. № 6172/2007 г., II г.о.: съпругеската имуществена общност е бездялова и неделима като разпоредането с нея се извършва съвместно от двамата съпрузи или от единия от тях със съгласието на другия според императивното правило на чл. 22, ал. 2 СК. Следователно няма основание да се приеме, че по време на брака съпругът може да се разпорежи само със своята част от имота. На основание чл. 289 ГПК (отм.) сега чл. 502 ГПК за задължение на единия от съпрузите изпълнението може да бъде насочено върху вещ, която е съпругеска имуществена общност. В този случай съпругът недължник има право на защита като посочи лично имущество на съпруга длъжник, да посочи друго общо имущество, върху което да бъде насочено изпълнението, както да участва в наддаването при публична продажба, в противен случай при продажбата на имота той получава половината от стойността му. С оглед на изложеното при насочване на изпълнение върху имот, който е съпругеска имуществена общност, кредиторът може да се удовлетвори като получи стойността на половината от имота, следователно разпоредането с идеална част (тук може да бъде открито известно противоречие, тъй като по-горе съдът изрично посочва – и това е основен аргумент в тезата му, че такава идеална част при режим на СИО не съществува, а от това следва че подобно разпоредане би било нищожно, още повече предвид разпоредбата на чл. 24, ал. 2, изр. 2 СК – *бел. моя – С.С.*) води до увреждане на неговите интереси, тъй като от бездяловия характер на съпругеската имуществена общност и забраната ѝ да се прекратява по време на брака следва, че всяко разпоредане засяга обема права на двамата съпрузи.“

⁵⁰ Поради това ответници по иска по чл. 135 ЗЗД са и двамата съпрузи като задължителни другари. Вж. в този смисъл Р. № 1206 от 19.12.2008 г. на ВКС по гр.д. № 3864/2007 г., III г.о.: „спорното правоотношение е от такова естество, че решението трябва да бъде еднакво и за двамата съпрузи, тъй като те са задължителни другари“.

та имуществена общност върху вещта и такъв ефект не може да му бъде придаван през неговата обезпечителна функция.⁵¹ Тази функция ще бъде постигната в пълен обем чрез обявяване на цялата (единна и неделима) сделка за относително недействителна спрямо него. Предявяването и уважаването на иск за относителна недействителност само за идеална част от една вещ, която се притежава при условията на бездялова съсобственост е не само сериозен юридически каламбур, но и начинание със съмнителна полезност. Точно тук е и второто ми възражение срещу възприетото от ВКС тълкуване;

– предвид *ефекта от уважаването на иска по чл. 135 ЗЗД*, кредиторът има интерес от обявяването на цялата сделка за относително недействителна спрямо него, а не само за бъдещата идеална част на съпруга, който е негов длъжник (обособяването на такава идеална част е бъдещо несигурно събитие, тъй като искът по чл. 135 ЗЗД се изчерпва с непротивопоставимостта на сделката спрямо кредитора, но не представлява средство за принудително изпълнение – за прекратяването на съпрузеската общност ще е необходимо извършването на публична продажба по реда на Глава 44 ГПК). Относителната недействителност на съвместната сделка спрямо ищеца по чл. 135 ЗЗД би означавало, че за него имотът продължава да се притежава в съпрузеска общност, все едно че обявената за относително недействителна сделка никога не се е случвала. Това би означавало и че в евентуалното

⁵¹ Вж. също Особеното мнение по т. 1 на Тълкувателно решение № 5 от 29.12.2014 г. на ВКС по т.д. № 5/2013 г., ОСГТК: „Не може и не е нужно – при сегашната уредба на принудителното изпълнение върху имот, притежаван в СИО, като начин за прекратяването ѝ в СК, вр. с Гл. 44 ГПК, ТЗ, ДОПК – на иска по чл. 135 от ЗЗД да се придава значението на иск по чл. 14, ал. 1 СК 1968 г. (чл. 26, ал. 1 СК 2009 г.). Този конститутивен иск кредиторът е водил преди изменението на СК (1968) и ГПК (отм.), с новата Гл. 40а през 1976 г., за да прекрати СИО върху определена вещ през време на брака на длъжника, поради важни причини (личния дълг на съпруга) и да събере принудително вземането си от обособения с прекратяването дял на съпруга длъжник. Обезпечителният Павлов иск също е конститутивен иск на кредитора, но няма друга цел и полезност, освен да запази имуществото на длъжника от намаляване и видоизменяне във вреда на кредитора.“

последващо изпълнително производство като страна със самостоятелни права и като процесуален застъпник ще бъде конституиран и съпругът недлъжник, който ще разполага с възможностите по чл. 502–505 ГПК. Както посочихме и по-горе, участието на съпруга недлъжник, освен защита на неговия интерес от запазване на собствеността върху имота чрез нейното съсредоточаване, има за свой вторичен резултат прилагането на законови механизми, стимулиращи ефективното протичане на публичната продажба.⁵² Те се свързани именно със специфичния интерес на съпруга недлъжник да съсредоточи собствеността върху имота в себе си чрез реализиране на възможностите по чл. 505 ГПК. Интересът на съпруга недлъжник да участва активно в изпълнителното производство върху вещта в конкретната хипотеза се увеличава и от обстоятелството, че той е продавач по провъзгласената за относително недействителна по чл. 135 ЗЗД сделка с третото лице. Чрез упражняването на правата си по чл. 505 ГПК съпругът недлъжник би могъл да заздрави правата на третото лице, като избегне евентуалната си отговорност за евикция. Струва ми се, че този интерес е мощен инструмент за по-ефективно изпълнение, и надделява над аргумента⁵³, че с извършеното от съпрузите съвместно разпореждане съпругът недлъжник се е отказал (подобно на разпореждането с несеквестрируемо имущество) от „привилегиите“ на съпругеската имуществена общност, а именно – от специфичните възможности, предоставени му в Глава 44 ГПК.

⁵² В този смисъл можем да открием и едно изречение в Особеното мнение по т. 1 на Тълкувателно решение № 5 от 29.12.2014 г. на ВКС по т. д. № 5/2013 г., ОСГТК: „Изпълнението по гл. 44 ГПК обаче предоставя по-благоприятни възможности и за вискателя, който може да събере вземането си по-бързо, с насочване изпълнението и върху други вещи – лични на длъжника и СИО, посочени от съпрузите – чл. 502 ГПК.“

⁵³ Такъв аргумент е обсъден и в Особеното мнение по т. 1 на Тълкувателно решение № 5 от 29.12.2014 г. на ВКС по т. д. № 5/2013 г., ОСГТК: „Прехвърлянето на имота поставя под съмнение интереса на съпруга недлъжник да придобие привилегирано частта на съпруга длъжник – чл. 505 ГПК, за разлика от безспорното наличие на такъв интерес при изпълнение върху имот – СИО в общия случай.“

Предвид ефекта на относителната недействителност в отношенията между съпрузите и кредитора сделката с третото лице *следва да се счита за несъществуваща*. Това означава, че кредиторът може да насочи изпълнението върху вещта при условията на чл. 504 ГПК – да продаде цялата движима вещ или съответната идеална част от недвижимия имот, за да удовлетвори своето вземане. Съпругът недлъжник ще притежава правата по чл. 502–505 ГПК в така образуваното изпълнително производство, като включително ще може да даде писмено съгласие за изнасяне на публична продан на целия имот (чл. 504, ал. 2 ГПК), независимо че това ще представлява нарушение на поетото от него задължение по договора с третото лице. Допустимостта на подобно съгласие следва от обстоятелството, че то се извършва в рамките на инициирано от кредитора с уважен иск по чл. 135 ЗЗД изпълнително производство, спрямо когото сделката с третото лице е непротивопоставима. Именно кредиторът с уважен иск по чл. 135 ЗЗД е взыскател в производството, в което съпругът недлъжник изразява писменото съгласие по чл. 504, ал. 2 ГПК. За този кредитор (взыскател) правата на третото лице са непротивопоставими, поради което той може да се ползва от писменото съгласие на съпруга недлъжник по чл. 504, ал. 2 ГПК. Разбира се, съпругът недлъжник ще носи отговорност пред третото лице, за действията си – съгласно съществуващите по договора условия. Ако иска да избегне тази отговорност спрямо третото лице, съпругът недлъжник ще трябва активно да упражнява правата си по чл. 502, ал. 1 ГПК, чл. 503, ал. 2–4 ГПК и чл. 505, ал. 1 и 2 ГПК. Упражняването на правата по чл. 505, ал. 1 и 2 ГПК отговаря и на интересите на взыскателя (съответно и на неговия длъжник) във връзка с погасяването на съществуващото вземане, като прилагането на специалните правила на Глава 44 ГПК гарантира взыскателя и по отношение на идеалната част, която той може да изнесе на публична продан – винаги половината от притежавания в съпругеска общност имот (чл. 506 ГПК).

Напротив, *възприемането на тезата, че относителната недействителност следва да бъде търсена и провъзгласявана*

само за съответната идеална част от прехвърления недвижим имот, чл. 506 ГПК, както и целият режим по Глава 44 ГПК, не би следвало да се прилагат. Ако спрямо кредитора относително недействително е единствено прехвърлянето на съответната идеална част от вещта, то спрямо този кредитор (впоследствие вискател) вещта се притежава при условията на обикновена съсобственост между съпруга длъжник и третото лице-приобретател. Искът по чл. 135 ЗЗД придобива вещноправен ефект, изразяващ се във възникването на обикновена съсобственост между съпруга длъжник и третото лице, без да съществува съгласие за това от която и да е била от ключилите сделката страни. Дори и да се натрапи подобен ефект, остава въпросът какво е съотношението на притежаваните от съпруга длъжник и третото лице идеални части от вещта. То не може да се установи еднозначно и безусловно въз основа на чл. 506 ГПК, тъй като последният не намира приложение – не е налице съпругеска общност, а обикновена съсобственост. Това положение, поне формално, открива възможността за евентуални спорове относно приноса на съпрузите и съществуващото съотношение между прехвърлените от тях (паралелно и поединично) идеални части от вещта. Тази „частична“ относителна недействителност поставя на мястото на съпруга недлъжник третото лице, което вече в качеството си на съсобственик може да дава съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК. Това разрешение обаче не е еднозначно благоприятно за третото лице, тъй като то не разполага с правата по чл. 505, ал. 1 и ал. 2 ГПК, каквито биха съществували, ако се възприеме тезата за „пълната“ относителна недействителност на сделката. Да, тези възможности ще съществуват не за третото лице, а за съпруга недлъжник, но последният има общ интерес с третото лице, да ги упражни. Ето защо възприетото от ВКС разрешение, според мен, не само търпи критика от теоретична гледна точка (изисква сложно теоретично обяснение на предизвикания с предявяването на иска по чл. 135 ЗЗД правен ефект), но и на практика не благоприятства нито вискателя (който не може да се ползва от стимулиращите осребряването възможности по чл. 505 ГПК), нито третото лице (което също не може да разчита

на възможностите по чл. 505 ГПК, макар и упражнени от неговия праводетел – съпруга недлъжник). Много по-ясно е възприемането на принципното правило, според което относителната недействителност засяга целия акт, извършен от длъжника, пък било то и съвместно (при условията на бездялова съсобственост) с неговия съпруг, при което по отношение на кредитора тази сделка не може да бъде противопоставима. Тя обаче поражда своите правни последици между сключилите я лица, които следва да отстъпват пред процесуалните възможности, дадени на кредитора с оглед изпълнението на задължението, обезпечено с предявяването на иска по чл. 135 ЗЗД.

10. ПРАВО НА ПО-ГОЛЯМ ДЯЛ

Съгласно чл. 506 ГПК в случаите на продан на вещь в съпругеска общност съпругът недлъжник не може да противопоставя на взискателя, че поради приноса си в придобиване на вещта има право на по-голям дял, отколкото съпруга длъжник⁵⁴. От своя страна, взискателят също не може да претендира, че на същото основание делът на съпруга длъжник е по-голям. Правилата на чл. 506 ГПК важат както при движимите вещи, така и при недвижимите имоти, притежавани в режим на СИО, предвид правото на съпруга недлъжник и в двата случая да получи половината от получената в резултат от осребряването на вещта сяма (чл. 504, ал. 1 ГПК). При недвижимите вещи значението на чл. 506 ГПК се проявява не само в контекста на чл. 504, ал. 1 ГПК, но и с оглед на това каква част от имота може да бъде изнесена на публична продан и прехвърлена при условията на правоприемство в полза на купувача по публичната продан при липсата на съгласие по чл. 504, ал. 2 във връзка с чл. 500, ал. 2 ГПК.

---

⁵⁴ На взискателя обаче може да се противопостави настъпило преобразуване (трансформация) на лично имущество на съпруга недлъжник (чл. 21 СК). В този случай е възможно част (чл. 21, ал. 2 СК) от вещта да се притежава в лична собственост на съпруга недлъжник, а останалата – в режим на СИО. Вж. **Венедиков, П.** Въпроси на съпругеската имуществена общност. С., 2000, с. 86.

Първото изречение на чл. 506 ГПК въвежда *непротивопоставимост спрямо взыскателя на правото на съпруга недлъжник да получи по-голям дял* от вещта в съпругеска общност, върху която е насочено изпълнението.⁵⁵ По-големият принос на съпруга недлъжник при придобиването на вещта не може да бъде релевиран спрямо взыскателя – нито като самостоятелно възражение в изпълнителния процес, нито като искане да се зачете съдебно решение по чл. 29, ал. 3 СК, постановено извън изпълнителния процес и влязло в сила след налагането на възбраната/запора върху вещта в СИО. Целта на тази забрана е да се избегнат евентуални злоупотреби от страна на съпрузите, които биха могли да предприемат съгласувани действия, насочени към увреждането на взыскателя, а от друга страна „законодателят е счел, че запазването на 1/2 идеална част от вещта, предмет на изпълнение, заедно с правата на съпруга недлъжник в изпълнителния процес достатъчно охранява неговите интереси“⁵⁶.

Чл. 506, изр. 1 ГПК е специална разпоредба, която изключва противопоставимостта спрямо взыскателя на по-големия принос на съпруга недлъжник само когато този принос е установен със *съдебно решение, влязло в сила след насочването* на принудителното изпълнение (след налагането на запора/възбраната) върху вещта в съпругеска общност.⁵⁷ Въпреки че такова съдебно реше-

---

⁵⁵ Според мен в чл. 506 ГПК не се установява необорима презумпция за равенство на дяловете, които съпрузите могат да получат при прекратяване на СИО, както се възприема в **Петкова, Цв.** Цит. съч., с. 112. Текстът на чл. 506 ГПК не предполага равен дял, а изключва възможността по-големият принос да се противопостави на взыскателя. Между съпрузите установяването на по-голям принос е напълно възможно и наличието му може да обоснове претенции за неоснователно обогатяване. Дори и да допуснем, че става въпрос за презумпция, то тя не е необорима, тъй като, както ще видим по-долу, чл. 506, изр. 2 ГПК позволява равенството на дяловете да се „обори“ – при влизане в сила след запора/възбраната върху вещта на инициирано от съпруга дължник съдебно решение, определящо в негова полза по-голям дял по чл. 29, ал. 3 ГПК.

⁵⁶ Вж. **Сталев, Ст.** Цит. съч., с. 49.

⁵⁷ Разпоредбата на чл. 506 ГПК не е излишна, тъй като след насочване на принудителното изпълнение върху вещта между съпрузите може да бъде допуснат развод. Това ще води до прекратяване на СИО върху вещта и до възмож-

ние във всички случаи (дори и в този по чл. 29, ал. 3 във връзка с чл. 27, ал. 2 СК) е свързано с прекратяване на СИО върху вещта, на публична продан ще може да бъде изнесена половината от притежаваната от съпрузите вещ (а не тази, която след прекратяването на СИО се притежава от съпруга длъжник). В този случай разпоредбата на чл. 506, изр. 1 ГПК ще „преживява“ останалите специални правила на Глава 44 ГПК, които няма да намират приложение след прекратяването на СИО върху вещта, настъпило след налагането на запора/възбраната върху тази вещ.

Установяването на по-голям принос на съпруга недлъжник със *съдебно решение, влязло в сила преди насочването* на принудителното изпълнение (преди налагането на запора/възбраната) върху вещта, ще води до прекратяване на бездяловата по своя характер СИО и до съпритежаване на вещта от съпрузите (при прекратяване само на СИО през време на брака – чл. 29, ал. 3, пр. 2 във връзка с чл. 27, ал. 2 СК) или от вече бившите съпрузи (при прекратяване на СИО поради развод – чл. 29, ал. 3, пр. 1 СК) в условията на обикновена съсобственост. В този случай прекратяването на режима на СИО ще може да бъде противопоставено на вискателя, тъй като е настъпило преди запорирането/възбранянето на вещта – т.е. преди действието, с което вещта се запазва за удовлетворяване на вземанията на вискателя. Изпълнението няма да се подчинява на специалните правила на Глава 44

ност всеки един от съпрузите да предяви иск по чл. 29, ал. 3, пр. 1 СК – за определяне на по-голям дял от вещта поради принос при придобиването ѝ. Тезата за ненужността на чл. 506 ГПК се застъпва от **Петкова, Цв.** Цит. съч., с. 112, като съображенията са, че чл. 29, ал. 3 СК (възможността за определяне на по-голям дял поради принос) не намира приложение в хипотезата на чл. 27, ал. 4 СК (прекратяване на СИО поради изпълнение на личен дълг на единия от съпрузите), поради което дори и без чл. 506 ГПК е ясно, че съпрузите не разполагат с възможност да търсят по-голям дял при прекратяване на СИО поради изпълнение на личен дълг на единия от тях. Основната хипотеза, уредена в чл. 29, ал. 3 СК, обаче е „прекратяване на общността поради развод“ – а такъв е напълно възможно да бъде допуснат след налагането в полза на вискателя на запора/възбраната върху вещта и преди обявлението на нейната продан. В този случай, за да бъде защитен интересът на вискателя, е необходима изричната разпоредба на чл. 506 ГПК.

ГПК, като няма да намира приложение и разпоредбата на чл. 506 ГПК. С оглед на тези последици в правната доктрина⁵⁸ се посочва, че ако към момента на насочване на изпълнението към вещта в съпругеска общност за тази вече е предявен иск по чл. 29, ал. 3 ГПК, изпълнителното производство следва да бъде спряно.

Непротивопоставимостта по чл. 506, изр. 1 ГПК съществува *само в рамките на изпълнителното производство*: с оглед размера на сумата, която следва да бъде изплатена на съпруга недлъжник по силата на чл. 504, ал. 1 ГПК (при изпълнение върху движими и недвижими вещи) и с оглед обема на вещнопрехвърлителния ефект на публичната продан съгласно чл. 504, ал. 2 ГПК (при изпълнение върху недвижими вещи).

В отношенията между съпрузите обаче би могло да важи друго съотношение на притежавани след прекратяване на СИО идеални части, например това, което те изрично са посочили (предвидили) в сключения между тях брачен договор. Една от правните последици на чл. 506, изр. 1 ГПК се изразява именно в това, че на вискателя не може да се противопостави постигнатото между съпрузите в сключения от тях брачен договор съгласие относно съотношението на техните идеални част при прекратяването на съпругеската имуществена общност върху вещта. Съпругът недлъжник, който има по-голям принос и това е установено със съдебно решение по чл. 29, ал. 3 СК, влязло в сила след налагането на запора/възбраната, ще може да търси обезщетение от съпруга длъжник. В отношенията между тях по-големият принос на съпруга недлъжник ще е релевантен и ще води до съответните претенции за неоснователно обогатяване (чл. 59 ЗЗД). Съпругът длъжник ще се е обогатил за сметка на съпруга недлъжник, тъй като идеални части, които последният е имал право да получи, са били осребрени за удовлетворяването на личен дълг на съпруга длъжник (за тези си претенции съпругът недлъжник няма да се суброгира в правата на вискателя, тъй като те имат друго основание).

---

⁵⁸ Сталев, Ст. Цит. съч., с. 49.

По-различна е формулировката на чл. 506, изр. 2 ГПК. За разлика от първото изречение на чл. 506 ГПК, в която се въвежда непротивопоставимост („съпругът недлъжник не може да противопоставя на вискателя“), то във второто се въвежда **невъзможност за претендиране от страна на вискателя** („вискателят не може да претендира“). Вискателят не може да претендира, че поради по-големия си принос съпругът длъжник има право да получи по-голям дял от вещта, което би имало значение за това каква част от получената при осребряването на вещта сума ще бъде използвана за погасяване на личния дълг на съпруга длъжник (както при движимите, така и при недвижимите вещи – чл. 504, ал. 1 ГПК), както и за това каква част от вещта ще може да бъде изнесена на публична продажба (само при недвижимите вещи – чл. 504, ал. 2 ГПК). Това, че вискателят не може да претендира по-голям принос от страна на съпруга длъжник, *не означава, че той не би могъл да се ползва* от влязло в сила съдебно решение по чл. 29, ал. 3 СК, с което за съпруга длъжник е определен по-голям дял от вещта. Това, че вискателят не може самостоятелно, включително чрез предявяването на косвен иск по чл. 134 ЗЗД, да претендира за по-голям принос на съпруга длъжник при придобиването на вещта и за определянето на по-голям дял по чл. 29, ал. 3 СК, не означава, че той не може да се ползва от уважаването на подобна претенция, направена по надлежния ред от самия съпруг длъжник и уважена от съда.

Когато решението по чл. 29, ал. 3 СК е *влязло в сила*⁵⁹ преди налагането на запора/възбраната върху вещта, принудителното изпълнение ще се насочва върху вещь, която се притежава при условията на обикновена съсобственост, поради което специалните правила на Глава 44 няма да намират приложение. Вискателят ще трябва да съобрази влязлото в сила съдебно решение относно

---

⁵⁹ За тезата, според която производството по исковете по чл. 29, ал. 3 СК, предявени преди започване на принудителното изпълнение, следва да бъде спряно с налагането на запора/възбраната върху вещта, вж. **Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова.** Българско гражданско процесуално право. 9 изд. С., 2012, с. 1080.

съотношението на идеалните части на съпрузите (при прекратяване само на СИО през време на брака – чл. 29, ал. 3, пр. 2 във връзка с чл. 27, ал. 2 СК) или на вече бившите съпрузи (при прекратяване на СИО поради развод – чл. 29, ал. 3, пр. 1 СК). Разпоредбата на чл. 506, изр. 2 ГПК няма да се прилага (вещта не се притежава в режим на СИО), но и нейната хипотеза няма да е осъществена (не е налице претенция от страна на взыскателя).

Когато решението по чл. 29, ал. 3 СК е *влязло в сила след налагането на запрора/възбраната върху вещта*, принудителното изпълнение ще се насочва върху вещь, която се притежава при условията на обикновена съсобственост (определянето на по-голям дял е възможно само при прекратяване на СИО върху вещта), поради което специалните правила на Глава 44 отново няма да намират приложение. В този случай обаче няма смисъл да се говори за „преживяване“ на чл. 506, изр. 2 ГПК (както направихме това за чл. 506, изр. 1 ГПК), тъй като разпоредбата на чл. 506 ГПК е предвидена в полза, а не срещу взыскателя. Невъзможността за претендиране на по-голям дял по чл. 506, изр. 2 ГПК отнема единствено правото на взыскателя да инициира съдебно производство, в което да се установи правото на по-голям дял на съпруга длъжник. Съображенията за отнемане на тази претенция на взыскателя са свързани с оглед особените отношения, съществуващи между съпрузите, предвид сключения между тях граждански брак. Тези съображения обаче отпадат, когато самият съпруг длъжник е поставил въпроса за установяване на своя по-голям принос и е предявил иск по чл. 29, ал. 3 СК, който е бил уважен от съда. В този случай няма основание, поради което да откажем на взыскателя възможността да търси удовлетворение от определената за съпруга длъжник по-голяма идеална част от вещта, притежавана в условията на обикновена съсобственост.

Особен интерес представлява въпросът относно противопоставимостта спрямо взыскателя на **клауза в брачния договор**, според която *при прекратяване на СИО върху вещта тя ще се притежава при различно съотношение на идеалните части на съпрузите* (ако бракът е запазен) или на бившите съпрузи (ако

бракът е прекратен), което съотношение *ощетява* *взискателя* (определя по-малък дял за съпруга длъжник). В настоящето изложение се приема, че подобна уговорка може да бъде направена само с оглед зачитането на по-големия принос на единия от съпрузите при придобиването на вещта.⁶⁰

За отговора на така поставения въпрос би могло да се твърди, че има значение *моментът* на сключване на брачния договор. Така, когато *брачният договор е сключен след налагането на запора/възбраната върху вещта*, може да се обосновава, че той няма да бъде противопоставим на взискател⁶¹. Основание за признаването на такъв ефект от налагането на запора/възбраната, изразяващ се в невъзможност на взискателя да се противопостави на сключен впоследствие брачен договор, определящ различно съотношение на приноса на съпрузите (а от там и на дяловете, които имат право да получат при прекратяване на СИО), може да бъде открито в чл. 453 ГПК. Допълнителен аргумент е и обстоятелството, че след налагането на заповор/възбраната като акт на насочване на изпълнението върху вещь в СИО, приложение намира чл. 506, изр. 1 ГПК и действието му не може да бъде изключено в резултат от последваща уговорка между съпрузите.

В правната доктрина⁶² се посочва, че когато *брачният договор предхожда възникването на вземането на взискателя*, съдържащата се в него клауза за различно съотношение на идеалните части при прекратяване на СИО ще бъде противопоставима на взискателя, тъй като е съществувала преди възникването на

⁶⁰ Вж. **Топузов, Д.** Нищожност на брачния договор. С., Сиела, 2016, с. 103–104.

⁶¹ Поради това за последния няма да има интерес да води иск по чл. 135 3ЗД срещу постигнатата между съпрузите уговорка в брачния договор.

⁶² Вж. **Топузов, Д.** Цит. съч., с. 313: „ако брачните партньори са постигнали съгласие, че при прекратяване на общността дяловете им няма да са равни и личен кредитор на един от двамата насочи принудителното изпълнение върху обща движима вещь, след нейната продажба съдебният изпълнител следва да изплати на съпруга недлъжник не половината от получената цена, както предвижда чл. 504 ГПК, а част от нея съответстваща на определения му с договора дял. При уговорено с брачния договор отклонение от правилото за равенство на дяловете разпоредбата на чл. 506 ГПК не намира приложение.“

вземането му и той е могъл да се осведоми за нея, като се запознае с нотариално завереното съдържание на брачния договор. Бил ли е обаче кредиторът длъжен да направи подобна проверка – особено като се има предвид, че нито нотариусът, удостоверил съдържанието на брачния договор, нито сключилите този договор съпрузи са длъжни да му съдействат, както и като се има предвид защитата, осигурена от изричната разпоредба на чл. 506 ГПК?

Струва ми се, че *чл. 506 ГПК, който прави непротивопоставими* спрямо вискателя всички претенции за по-голям принос, *независимо от начина на установяване на този принос* – било то по силата на предварителна уговорка между съпрузите в брачния договор или с успешно проведен от съпруга недлъжник иск по чл. 29, ал. 3 СК, е императивна част от съдържанието на режима на СИО. След като съпрузите са избрали определена вещ да се подчинява на режима на СИО, те не могат със сключения между тях брачен договор да определят отклонение от правилото на чл. 506 ГПК. След като към момента на налагане на запора/възбраната спрямо вещта се е прилагал режим на СИО, вискателят ще разполага със защитата по чл. 506 ГПК. Този извод е съобразен с естеството на СИО като бездялова съсобственост. Съпрузите могат да изключат определени вещи от режима на СИО (при възприемането ѝ като договорен имуществено-брачен режим) и това ще е противопоставимо на техните лични кредитори (наложили запор/възбрана след сключването на брачния договор). Ако обаче за една вещ се прилага режим на СИО, то вискателите на всеки един от съпрузите като трети лица, доверяващи се на законовите правила по Глава 44 ГПК (предвиждащи основно права в полза на съпруга недлъжник – чл. 502–505 ГПК) следва да се ползват от сигурността, която им дава разпоредбата на чл. 506 ГПК (единствената, която е предвидена в полза на вискателя, а не в полза на съпруга длъжник). Разпоредбата на чл. 506 ГПК може да бъде разглеждана като своеобразна „компенсация“ на вискателя за това, че при принудителното изпълнение на вземането си следва да търпи и да се съобразява със специалните права на съпруга недлъжник по чл. 502–505 ГПК, съставляващи част от

приложимия за съответната вещ режим на СИО. Режимът на СИО в контекста на принудителното изпълнение следва да се прилага спрямо вискателя с двата си неразривно свързани компонента: специалните права на съпруга недлъжник (чл. 502–505 ГПК) и не-противопоставимостта на по-големия дял на съпруга недлъжник (чл. 506 ГПК). Интересите на вискателя от сигурност относно обхвата на принудителното изпълнение върху вещ в съпругеска общност следва да има приоритет пред постигнатите между съпрузите уговорки в сключения от тях брачен договор (предвиждащи право на по-голям дял поради принос в полза на съпруга недлъжник) дори и когато този договор е бил сключен преди възникването на вземането на кредитора. Достатъчно е кредиторът да е положил грижа да установи в какъв имуществено-брачен режим се притежава съответната вещ, за да може впоследствие, вече в качеството си на вискател, да се ползва от разпоредата на чл. 506 ГПК – когато вещта е притежавана в режим на СИО.

Поради посочените съображения – императивния характер на чл. 506 ГПК и необходимостта от осигуряване на сигурност и предвидимост за кредиторите на съпрузите, уговореният по-голям дял за съпруга недлъжник в сключения между съпрузите брачен договор не следва да бъде противопоставим на вискателя, изпълняващ личен дълг на съпруга длъжник, *независимо от момента на сключване на брачния договор*. Изключение от това правило е случаят, когато вискател е съпругът недлъжник. В този случай той ще бъде обвързан от уговореното в подписания от него брачен договор.

Интерес представлява въпросът дали вискателят ще може да се позовава и на *постигната между съпрузите в сключения между тях брачен договор уговорка* за съотношението на съсобствеността след прекратяване на брака, когато тази уговорка *го ползва* – установява по-голям дял в полза на съпруга длъжник? По-горе бе посочено, че при наличието на съдебно решение, с което се установява по-голям дял на единия съпруг, кредиторите на този съпруг ще могат да насочат изпълнението на своите вземания върху тази по-голяма част от вещта. Дали

това обаче е вярно при наличието на клауза в брачния договор, която облагодетелства единия съпруг и неговите кредитори, предвид обстоятелството, че такава клауза *неминуемо ощетява кредиторите на другия съпруг*. Могат да бъдат разграничени две хипотези на подобна клауза: когато уговорката е обща и се прилага при прекратяване на СИО поради развод (чл. 27, ал. 1 СК) и когато уговорката е специална и се прилага именно при прекратяване на СИО поради насочване на принудителното изпълнение (чл. 27, ал. 4 СК). Може да се твърди, че във всяка една от тези хипотези, когато брачният договор е сключен преди налагането на запора/възбраната върху вещта вискателят ще може да се позовава на по-големия дял на съпруга длъжник, тъй като той е определен независимо от предявяването на някаква претенция от страна на вискателя. Достатъчно е да са налице предпоставките за прилагане на постигнатите между съпрузите уговорки – бракът да е прекратен поради развод преди извършването на публичната продажба (в първата от посочените по-горе хипотези) или изпълнението да е насочена върху вещта в съпругеска общност, за която е направена специална уговорка относно съотношението на дяловете прилагане на чл. 27, ал. 4 СК (във втората от посочените по-горе хипотези).

При възприемането на това разрешение обаче възниква въпросът за евентуалната **конкуренция по чл. 506 ГПК между личните кредитори на всеки един от двамата съпрузи** при наличието на клауза в брачния договор (вписан преди налагането на запорите/възбраните и на двамата кредитори), според която единият съпруг получава по-голям дял при прекратяване на СИО върху вещта. В този случай зачитането на по-големия принос (дял) на единия съпруг облагодетелства неговия кредитор, но неминуемо ощетява кредитора на другия съпруг. Конкуренцията между двамата кредитора, ако такава бъде допусната, *би могла да бъде разрешена с оглед момента на налагане на запора (съобщаването), съответно – на възбраната (вписването в имотния регистър)* в полза на всеки един от тях. Правото на кредитора на съпруга, за когото в брачния договор е предвиден по-голям дял

поради принос, да насочи изпълнението спрямо вещта в СИО като получи по-голяма част от събраната сума (по чл. 504, ал. 1 ГПК) или като изнесе на публична продан по-голям дял от нея (чл. 504, ал. 2 ГПК), ще може да се противопостави на кредиторите на другия съпруг (с предвиден по-малък дял по брачния договор) само ако този кредитор пръв е наложил заповор/възбрана върху вещта. Ако обаче някой от кредиторите на съпруга с уговорен в брачния договор по-малък дял поради принос е наложил пръв заповор/възбрана, той ще се ползва от закрилата на чл. 506, изр. 1 ГПК с предимство, като това ще изключва възможността на кредитора на другия съпруг да се позове по чл. 506, изр. 2 ГПК на обстоятелството, че в полза на неговия длъжник в брачния договор е предвиден по-голям дял поради принос.

Струва ми се, че така описаното разрешение, което е възможно единствено като предложение *de lege ferenda* и не намира основание в действащото законодателство относно ефекта от налагането на заповор/възбраната, не следва да бъде подкрепено. Причината за това е, че уговорката в полза на единия съпруг и неговите кредитори (чл. 133 ЗЗД) винаги ощетява кредиторите на другия съпруг, които ще могат да насочат принудителното изпълнение на своите вземания върху по-малък дял от общата вещ, а това би представлявало нарушение на предоставената им от чл. 506, изр. 1 ГПК защита. Тъй като при наличието на подобна уговорка в брачния договор ползата за кредиторите на единия съпруг е едновременно с това и увреждане на кредиторите на другия съпруг, защитата срещу допускането на подобно увреждане (съгласно императивната норма чл. 506, изр. 1 ГПК) следва да има приоритет пред предоставената възможност за извличане на определена ползва (по аргумент от чл. 506, изр. 2 ГПК). Възможността за позоваване на по-голям дял, извличана по аргумент от чл. 506, изр. 2 ГПК, ще се прилага единствено в случаите, когато той е установен (без наличието на претенция от страна на вискателя) с влязло в сила съдебно решение. Включената в брачния договор клауза за по-голям дял на единия от съпрузите при прекратяване на съпругеската общност в резултат от принудителното изпълнение

няма да има действие нито срещу кредиторите на единия съпруг (чл. 506, изр. 1 ГПК), нито в полза на кредиторите на другия съпруг (чл. 506, изр. 2 ГПК), независимо кога е сключен и вписан брачния договор (преди или след налагането на запорите/възбраните върху вещта в полза на кредиторите на съпрузите). Причината за това е, че кредиторът на съпруга, за когото е уговорен по-голям дял, *не може да се ползва от тази уговорка, без да увреди кредиторите на другия съпруг*. А именно последното е забранено от чл. 506, изр. 1 ГПК. Поради посочените съображения и предвид вече аргументираната неделимост на предвидените в Глава 44 ГПК правила относно принудителното изпълнение върху СИО, уговорката в брачния договор относно възникването на различни дялове на съпрузите при прекратяване на СИО в резултат на принудително изпълнение няма да може да бъде противопоставена на техните вискатели, независимо от момента на вписването на брачния договор. Съдържащата се в брачния договор уговорка за различно съотношение на дяловете при прекратяване на СИО поради принудително изпълнение обаче ще обвързва вискателя, когато той е единият от съпрузите. В този случай, както беше посочено и по-горе, съпругът вискател, насочил изпълнението на своето вземане срещу другия съпруг върху вещи в режим на СИО, ще може да се позовава на съществуващата между съпрузите специална уговорка в брачния договор.

Направените по-горе разсъждения са валидни *и при изпълнение върху общ влог на съпрузите по чл. 518 ГПК* – в случаите, когато съпрузите са уговорили разширен обхват на СИО. След като влогът е СИО, по силата на изричното препращане на чл. 518 ГПК, приложение в полза на вискателя ще намира и чл. 506 ГПК.

Клаузата в брачния договор за по-голям дял при прекратяване на СИО поради принос *няма да може да бъде противопоставена и срещу личен кредитор на единия от съпрузите, предявил иск по чл. 135 ГПК* срещу увреждаща го сделка на разпореждане с вещ в СИО, извършена от двамата съпрузи. Затруднения при отговора на този въпрос възникват само при възприеването на тезата на ВКС, според която относителната недействителност се отнася само

за идеалната част на съпруга длъжник. Според ВКС кредиторът ще може да обяви за относително недействителна спрямо себе си разпоредителната сделка само за половината от прехвърлената от двамата съпрузи вещ, която е била притежавана от тях в режим на СИО. Евентуалната уговорка, че съпругът недлъжник, съгласно сключения между съпрузите брачен договор, е имал право да получи по-голям дял поради принос при прекратяване на СИО, не следва да бъде противопоставима на кредитора по Павловия иск. Този извод може да се обоснове с позоваване отново на чл. 506 ГПК, който ще се прилага в принудителното изпълнение, което обезпечава предявяването на иска по чл. 135 ЗЗД. Реално обаче при възприемането на тезата на ВКС до прилагане на чл. 506 ГПК изобщо няма да се стига – при насочване на изпълнението вещта вече няма да се притежава в режим на СИО. Това дава основание да се защитава и обратната теза, според която съпругът недлъжник може да релевира по-големия си принос срещу Павловия иск на кредитора на съпруга длъжник, независимо дали този принос е определен в сключения преди възникването на вземането на кредитора брачен договор или с иск по чл. 29, ал. 3 ГПК.

Ако обаче уважаването на иска по чл. 135 ЗЗД води до относителна недействителност на цялата сделка (както се възприема в настоящото изложение), въпросът за по-голям дял поради принос на единия от съпрузите няма въобще да се поставя, тъй като за ищеца вещта продължава да се притежава от съпрузите в режим на СИО – все едно че те въобще не са се разпоредили с нея. Поради това в иницирираното впоследствие от този ищец принудително изпълнение върху вещта ще се прилагат правилата на Глава 44 ГПК, включително и възможността ищецът, вече взыскател, да се ползва от защитата, предоставена му от чл. 506 ГПК.